

Εθνική Σχολή Δικαστών
Επιμορφωτικό Σεμινάριο Δικαστικών Λειτουργών
«Ο ΚΠολΔ μετά τις αλλαγές του Ν. 5221/2025 – Το ένδικο μέσο της έφεσης στην
πολιτική δίκη- Αναιρετικοί λόγοι κατά το άρ. 559 του ΚΠολΔ, ιδίως από την
άποψη της αιτιολογίας»
Άννα Εμ. Πλεύρη, Επίκ. Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.
Εισήγηση με θέμα: «Πρόσθετοι λόγοι έφεσης και αντέφεση
(άρθρα 520 παρ. 2 και 523 ΚΠολΔ)»

Περιεχόμενα εισήγησης

I. Εισαγωγή

- A. Κρίσιμες νομοθετικές διατάξεις (άρθρα 520 παρ. 2 ΚΠολΔ & 523 ΚΠολΔ)
- B. Η λειτουργία του ενδίκου μέσου της έφεσης
- Γ. Η λειτουργία της αντέφεσης
- Δ. Περί της λειτουργίας των κεφαλαίων στο ένδικο μέσο της έφεσης

II. Έννοια «κεφαλαίου» - Εκκληθέντα κεφάλαια

III. Έννοια αναγκαίως συνεχομένου κεφαλαίου

V. Πρόσφατη νομολογία ΑΠ και Εφετείων επί προσβαλλομένων κεφαλαίων και αναγκαίως συνεχομένων κεφαλαίων στο πλαίσιο εφέσεως και πρόσθετων λόγων εφέσεως ή εφέσεως και αντεφέσεως

VI. Άσκηση πρόσθετων λόγων έφεσης και αντέφεσης μετά τον ν. 5221/2025

VII. Επερχόμενες τροποποιήσεις βάσει του σε εκκρεμότητα στον παρόντα χρόνο νομοσχεδίου

I. Εισαγωγή

A. Κρίσιμες νομοθετικές διατάξεις (άρθρα 520 παρ. 2 ΚΠολΔ & 523 ΚΠολΔ)

Άρθρο 520¹ ΚΠολΔ, Στοιχεία έφεσης και πρόσθετων λόγων

1. Το έγγραφο της έφεσης πρέπει να περιέχει τα στοιχεία που απαιτούνται κατά τα άρθρα 118 έως 120 και τους λόγους της έφεσης.
2. Πρόσθετοι λόγοι έφεσης ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που έχουν προσβληθεί με την έφεση και εκείνα που αναγκαστικά συνεχονται με τα κεφάλαια αυτά ασκούνται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας επίδοσης του ενδίκου μέσου, προσδιορίζονται στην ίδια δικάσιμο και επιδίδονται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκησή τους.

Άρθρο 523², Αντέφεση - Διατυπώσεις - Συνέπειες απόρριψης ως εκπρόθεσμης, απαράδεκτης ή τυπικά άκυρης αντέφεσης

1. Ο εφεσίβλητος μπορεί, και αφού περάσει η προθεσμία της έφεσης, να ασκήσει αντέφεση ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που προσβάλλονται με την έφεση και ως προς εκείνα που συνεχονται αναγκαστικά με αυτά, και αν ακόμη αποδέχτηκε την απόφαση ή παραιτήθηκε από την έφεση.
2. Η αντέφεση ασκείται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, προσδιορίζεται στην ίδια δικάσιμο με την έφεση και επιδίδεται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκησή της.
3. Αν η έφεση απορριφθεί ως εκπρόθεσμη ή απαράδεκτη ή τυπικά άκυρη, απορρίπτεται και η αντέφεση, εκτός αν ασκήθηκε ενώ διαρκούσε η προθεσμία της έφεσης για τον αντεκκαλούντα, οπότε ισχύει ως αυτοτελής έφεση. Η παραίτηση από την έφεση ή η απόρριψή της ως αβάσιμης δεν επηρεάζει την αντέφεση.

¹ Ως διαμορφώθηκε με ισχύ από 1.1.2026 δυνάμει των άρθρων 44 και 168 παρ. 3 ν. 5221/2025, ΦΕΚ Α' 133/28.07.2025.

² Ως διαμορφώθηκε με ισχύ από 1.1.2026 δυνάμει των άρθρων 45 και 168 παρ. 3 ν. 5221/2025.

B. Η λειτουργία του ενδίκου μέσου της έφεσης

Σύμφωνα με το άρθρου 520 παρ. 1 ΚΠολΔ, αλλά και το άρθρο 523 του ΚΠολΔ, το αντικείμενο της έκκλητης δίκης οριοθετείται από τους λόγους που διαλαμβάνονται στο δικόγραφο της έφεσης, τους πρόσθετους λόγους αυτής και την αντέφεση, συνδυαστικά με τους ισχυρισμούς τους οποίους προβάλλει ο εφεσίβλητος ή ο αντεφεσίβλητος με τις προτάσεις του προς αντίκρουση της έφεσης ή της αντέφεσης αντίστοιχα.

Λόγοι έφεσης συνιστούν οι πλημμέλειες της προσβαλλόμενης απόφασης, δηλαδή τα νομικά ή πραγματικά σφάλματα του δικαστηρίου (ή, ενίοτε και του ίδιου του εκκαλούντος), με την προβολή των οποίων ο εκκαλών επιζητεί την εξαφάνιση ή τη μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας απόφασης.

Οι λόγοι έφεσης απαιτείται να είναι ορισμένοι³, σαφείς και λυσιτελείς, προκειμένου να μπορεί να οριοθετηθεί η εξουσία του Εφετείου, στο πλαίσιο και του μεταβιβαστικού αποτελέσματος, βάσεις του άρθρου 522 ΚΠολΔ και να είναι σε θέση το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να κρίνει τη νομική και ουσιαστική βασιμότητά τους, αλλά και να δύναται ο εφεσίβλητος (ή ο αντεφεσίβλητος) να αμυνθεί⁴.

Πρόσθετους λόγους έφεσης ή αντέφεσης μπορεί να αποτελέσει κάθε αιτίαση που μπορεί να αποτελέσει λόγο έφεσης, υπό τον περιορισμό βεβαίως, ότι θα πρέπει να αφορούν τα προσβαλλόμενα με την έφεση κεφάλαια ή τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα.

Εξαίρεση (στον κανόνα ότι η πρωτοβάθμια απόφαση εξαφανίζεται μόνον αν διατυπώνεται σχετικός λόγος έφεσης από τον εκκαλούντα), εφαρμόζεται από τη νομολογία και για:

Το ορισμένο⁵ που εξετάζεται αυτεπαγγέλτως και γενικά για το παραδεκτό⁶ και την συζήτηση της αγωγής .

Την δικαιοδοσία, την καθ' ύλην (όχι κατά τόπον που δεν ερευνάται αυτεπαγγέλτως) αρμοδιότητα, όχι όμως και την προσήκουσα διαδικασία εκδίκασης⁷.

³ Για το ορισμένο του λόγου έφεσης περί εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής του νόμου από την εκκαλούμενη απόφαση, θα πρέπει να προσδιορίζεται ο κανόνας του ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου που παραβιάστηκε, αφού διαφορετικά ο σχετικός λόγος είναι αόριστος και απορρίπτεται ως απαράδεκτος, ΑΠ 824/2007, ΑΠ 172/2003, ΑΠ 859/2002.

⁴ ΑΠ 202/2019, ΑΠ 374/2019, ΑΠ 782/2019.

⁵ ΑΠ 1216/1997, ΑΠ 1635/2008, ΑΠ 194/2021.

⁶ ΑΠ 9/2005.

⁷ ΑΠ 852/2001.

Το Εφετείο ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο αναζητά, λοιπόν, αυτεπαγγέλτως λόγους έφεσης για σφάλματα της εκκαλούμενης απόφασης σε θέματα που και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ερευνά αυτεπαγγέλτως, υπό τον όρο να μεταβιβάζεται (το θέμα αυτό) στο εφετείο και να μην χειροτερεύει η θέση του εκκαλούντος⁸. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο ερευνά αυτεπαγγέλτως λ.χ. την ύπαρξη αποσβεστικής προθεσμίας (ΑΚ 280), μπορεί δε έτσι να απορρίψει την αγωγή ως αβάσιμη δίχως ειδικό παράπονο, αρκεί ότι ζητήθηκε η απόρριψη της αγωγής αυτής από τον εκκαλούντα⁹.

Παγίως γίνεται δεκτό δε πως ο λόγος έφεσης περί εσφαλμένης εκτίμησης των αποδείξεων επαρκώς προσδιορίζεται με μόνη τη μνεία ότι από την εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων το πρωτοβάθμιο δικαστήριο κατέληξε σε εσφαλμένο πόρισμα και διατακτικό, χωρίς να είναι αναγκαία η εξειδίκευση των επί μέρους σφαλμάτων, καθώς το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, λόγω του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης, είναι υποχρεωμένο να κρίνει την ορθότητα του διατακτικού της εκκαλούμενης απόφασης, επανεκτιμώντας εξ αρχής το σύνολο των αποδείξεων και κρίνει την ορθότητα του διατακτικού¹⁰ μετά από καθολική εκτίμηση της ουσίας της υπόθεσης και όχι μόνο με βάση τα ειδικά/μερικότερα παράπονα του εκκαλούντος¹¹, κατανέμοντας ορθά το βάρος απόδειξης και εξαφανίζοντας για τον λόγο αυτό την εκκαλούμενη¹².

Η αρχή της μεταβίβασης τηρείται πιστά πάντως, όταν το εκκληθέν κεφάλαιο της πρωτόδικης απόφασης αφορά σε αίτημα αγωγής, που έγινε μερικά δεκτό και απορρίφθηκε κατ' ουσία για το υπόλοιπο. Αν ασκήσει, τότε, έφεση, ο ενάγων, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν εξετάζει, χωρίς άσκηση αντέφεσης, το μέρος κατά το οποίο είχε γίνει δεκτή η αγωγή και δεν μπορεί ασφαλώς να την απορρίψει ως νόμω αβάσιμη κατά το μη εκκληθέν αυτό μέρος¹³.

Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει πάντως την εξουσία να εξετάσει τις απορριφθείσες καταλυτικές της αγωγικής αξίωσης ενστάσεις λ.χ. εξόφλησης, παραγραφής τις οποίες πρότεινε ο εναγόμενος στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, χωρίς

⁸ ΑΠ 455/1995.

⁹ ΑΠ 2222/2007.

¹⁰ ΑΠ 574/2018, ΑΠ 1213/2013

¹¹ ΑΠ 411/2007.

¹² ΑΠ 1466/2008.

¹³ ΑΠ 12/1992.

αυτές να επαναφερθούν με λόγο έφεσης ή με το δικόγραφο των πρόσθετων λόγων έφεσης¹⁴

Η εν λόγω μεταχείριση αρμόζει και για τις καταχρηστικές ενστάσεις και για τις γνήσιες ενστάσεις¹⁵, οι οποίες δεν στηρίζονται σε αυτοτελές, αχώριστο δικαίωμα και δεν συνιστούν ιδιαίτερο κεφάλαιο.

Αντίθετα, επί γνήσιων ενστάσεων, οι οποίες στηρίζονται σε αυτοτελές αχώριστο δικαίωμα, αν αυτές απορριφθούν στον πρώτο βαθμό, δεν μπορούν να επανεξετασθούν ούτε μετά την εξαφάνιση της πρωτοβάθμιας απόφασης, αν δεν έχουν μεταβιβασθεί στο εφετείο με έφεση, αντίθετη έφεση ή αντέφεση¹⁶. Η νομολογία¹⁷, πάντως, αντιλαμβάνεται ή και αντιμετωπίζει αδιάκριτα τις ενστάσεις ως αυτοτελή κεφάλαια δίκης, τα οποία αυτοτελή κεφάλαια διακρίνονται όχι μόνο έναντι της αγωγής, αλλά και έναντι άλλων ενστάσεων του εναγομένου.

Επισημαίνεται, ότι η δυνατότητα άσκησης πρόσθετων λόγων παρέχεται προκειμένου να αντισταθμισθεί η κατά το άρθρο 514 ΚΠολΔ απαγόρευση άσκησης δεύτερης έφεσης. Οι πρόσθετοι λόγοι αποτελούν μεν αυτοτελή διαδικαστική πράξη, αλλά έχουν παρακολουθηματικό χαρακτήρα σε σχέση με την έφεση, την συμπληρώνουν αποτελούν ενιαίο σύνολο¹⁸ συζητούνται δε ενιαία και συνεκδικάζονται αναγκαστικά, ενώ αρκεί η κατάθεση ενιαίων προτάσεων.

Άλλες εκφάνσεις του παρακολουθηματικού χαρακτήρα των πρόσθετων λόγων, αποτελούν: α) η απόρριψή τους ως απαράδεκτων, άνευ άλλης έρευνας, αν η έφεση απορριφθεί, για οποιοδήποτε λόγο, ως απαράδεκτη¹⁹ (το ίδιο ισχύει και αν η συζήτηση της έφεσης κηρυχθεί απαράδεκτη, οπότε απαράδεκτη κηρύσσεται και η συζήτηση των πρόσθετων λόγων). Τέτοια περίπτωση συντρέχει αν στο εφετήριο δεν περιέχεται ένας

¹⁴ Παγ.νμλγ. ΑΠ 533/1976, ΑΠ 973/2003, ΑΠ 214/2008, Νίκας.

¹⁵ Οι γνήσιες ενστάσεις αποτελούν δικαίωμα-αντιδικαίωμα, πρέπει να προταθούν – οι καταχρηστικές ενστάσεις δεν στρέφονται κατά υφιστάμενου δικαιώματος, έχουν οριστικό αποσβεστικό αποτέλεσμα, π.χ ένσταση εξόφλησης, ένσταση άφεσης χρέους. Οι γνήσιες ενστάσεις διακρίνονται σε αυτοτελείς όταν δεν εξαρτώνται από άλλο ουσιαστικό δικαίωμα, όπως ένσταση παραγραφής και δίζησης, συμβιβασμού, και μη αυτοτελείς που στηρίζουν την ύπαρξη τους σε άλλο ουσιαστικό δικαίωμα, όπως η επίσχεση, ΑΚ 374.

¹⁶ Μπέης, Νίκας, ΚΚΝ (-Πανταζόπουλος), Τσικρικάς.

¹⁷ Π.χ.: ΑΠ 1308/2006 -ένσταση παραγραφής, ΑΠ 214/2008-ένσταση πραγματικής δουλείας επί αρνητικής αγωγής κυριότητας, ΑΠ 2312/2009, ΑΠ 1344/2015, ΑΠ 1365/2015-ένσταση ίδιας κυριότητας, ΑΠ 920/2013, ΑΠ 1365/2015-ένσταση συνυπαιτιότητας, με κριτική επ'αυτού της θεωρίας -Μπαμπινιώτης) ΑΠ 180/2013-ένσταση ίδιας κυριότητας έναντι της ενστάσεως καταχρηστικής ασκήσεως δικαιώματος.

¹⁸ ΑΠ 1822/2017.

¹⁹ ΑΠ 521/2010, ΕφΘεσ 496/2011.

τουλάχιστον, σαφής και ορισμένος λόγος, καθώς οι αόριστοι λόγοι έφεσης εξομοιώνονται με ανύπαρκτους²⁰, η έφεση απορρίπτεται ως απαράδεκτη κατ' αυτεπάγγελτη έρευνα του Δικαστηρίου, οπότε, άνευ άλλης έρευνας, απορρίπτονται ως απαράδεκτοι και οι πρόσθετοι λόγοι²¹. Το ίδιο ισχύει και αν το απαράδεκτο της έφεσης απαγγέλλεται επειδή ασκήθηκε εκπρόθεσμα, οπότε και οι πρόσθετοι λόγοι απορρίπτονται, άνευ περαιτέρω έρευνας, ως απαράδεκτοι²² β) το γεγονός ότι το παραδεκτό τους κρίνεται σε σχέση με τα κεφάλαια που έχουν προσβληθεί με την έφεση του ιδίου του ασκούντος τους πρόσθετους λόγους και όχι με τις εφέσεις των τυχόν ομοδίκων του, έστω και αναγκαίων²³ και γ) αν ο εκκαλών παραιτηθεί από την έφεσή του, οι πρόσθετοι λόγοι απορρίπτονται ως απαράδεκτοι, λόγω της απουσίας εισαγωγικού δικογράφου στο οποίο να μπορούν να στηριχτούν.

Αυτοτέλεια των πρόσθετων λόγων και μη εξάρτησή τους από την έφεση γίνεται δεκτή μόνο εάν κατατεθούν εντός της προθεσμίας για την άσκηση της έφεσης, οπότε αν η έφεση απορριφθεί για οποιοδήποτε λόγο ως απαράδεκτη, οι ασκηθέντες κατά τον τρόπο αυτό πρόσθετοι λόγοι ισχύουν ως αυτοτελής έφεση²⁴.

Γ. Η λειτουργία της αντέφεσης

Η αντέφεση δεν είναι ένδικο μέσο, αλλά ιδιαίτερο ένδικο βοήθημα άμυνας του εφεσίβλητου στον οποίο παρέχει την δυνατότητα της περιορισμένης έκτασης αντεπίθεσης κατά του εκκαλούντος για τα κεφάλαια της απόφασης που μεταβιβάστηκαν στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο με την έφεση και τα αναγκαίως με αυτά συνεχόμενα, χωρίς να επηρεάζονται τα κεφάλαια που δεν μεταβιβάστηκαν στο Εφετείο.

Καθώς δεν αποτελεί ένδικο μέσο, δεν ισχύει ούτε στην αντέφεση, αλλά ούτε και στους πρόσθετους λόγους της, ο κανόνας του άρθρου 514 του ΚΠολΔ, που απαγορεύει την άσκηση δεύτερης εφέσεως από τον ίδιο διάδικο κατά της αυτής απόφασης, έστω και αν στηρίζεται σε άλλους λόγους ή στρέφεται κατά άλλου κεφαλαίου.

²⁰ ΑΠ 574/2018, ΑΠ 1168/2013, ΑΠ 1130/2015, ΑΠ 2971/2013, ΑΠ 1608/2008, ΑΠ 864/2010.

²¹ ΕφΘεσ 32/2006, ΕφΠατρ 43/2007.

²² ΕφΛαρ 527/2014.

²³ ΑΠ 181/2016.

²⁴ ΑΠ 1822/2017.

Επομένως, ο διάδικος που έχει ασκήσει έφεση, δεν κωλύεται να ασκήσει, κατά της έφεσης του αντιδίκου του, αντέφεση περιλαμβάνουσα τους ίδιους ή διαφορετικούς λόγους που διαλαμβάνει στην έφεσή του, με τον περιορισμό βεβαίως, ότι οι λόγοι αυτοί πρέπει να αναφέρονται στα εκκληθέντα με την έφεση του αντιδίκου του ή στα συνεχόμενα με αυτά κεφάλαια της προσβαλλομένης απόφασης²⁵.

Η αντέφεση έχει παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση με την έφεση, όταν ασκείται μετά την παρέλευση της προθεσμίας της έφεσης, και συνιστά ιδιαίτερη διαδικαστική πράξη, που διέπεται από τις σχετικές με αυτήν διατάξεις²⁶. Λόγω του παρεπόμενου χαρακτήρα της όταν δεν αποτελεί αυτοτελή έφεση, δεν νοείται χωριστή εκδίκασή τους έφεσης και αντέφεσης, η δε απόρριψη της έφεσης ως απαράδεκτης συνάγεται και την απόρριψη της αντέφεσης ως απαράδεκτης, άνευ καμίας άλλης έρευνας.

Επιπλέον, η άσκηση της έφεσης αποτελεί προϋπόθεση της άσκησης και εισαγωγής της αντέφεσης προς συζήτηση, προϋπόθεση που πρέπει να υφίσταται κατά τον χρόνο άσκησης της αντέφεσης. Δηλαδή πρέπει στον χρόνο αυτό η έφεση να παραμένει εκκρεμής, με αποτέλεσμα, αν ο εκκαλών παραιτηθεί από την έφεσή του, δεν τίθεται θέμα μεταγενέστερης άσκησης αντέφεσης²⁷.

Αντέφεση δικαιούται να ασκήσει κάθε εφεσίβλητος (ενάγων, εναγόμενος, παρεμβαίνων), ή οι δικαιοδόχοι του, και όταν ακόμη έχει αποδεχθεί την απόφαση ρητώς ή σιωπηρώς ή έχει παραιτηθεί από προηγουμένως ασκηθείσα από αυτόν έφεση. Για την άσκησή της απαιτείται έννομο συμφέρον, το οποίο υφίσταται στο πρόσωπο του εφεσίβλητου αν με το διατακτικό της πρωτόδικης απόφασης ηττάται και αυτός, έστω και εν μέρει. Εάν, αντίθετα, έχει νικήσει ολοσχερώς, η αντέφεση δεν μπορεί να έχει αίτημα και απορρίπτεται ως απαράδεκτη, με ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 516 παρ. 2 και 532 ΚΠολΔ. Εξαιρετικά, έννομο συμφέρον για άσκηση αντέφεσης αναγνωρίζεται και στον διάδικο που νίκησε πρωτοδίκως, αν, παρά την ορθότητα του διατακτικού της πρωτόδικης αποφάσεως, βλάπτεται από τις αιτιολογίες αυτής, οι οποίες περιέχουν στοιχεία διατακτικού και δημιουργούν σε βάρος του δεδικασμένο. Αντέφεση όμως του ολοσχερώς νικήσαντος διαδίκου με αίτημα την επαναφορά των ενστάσεων, με τις οποίες ως εναγόμενος ζητούσε την απόρριψη της αγωγής, δεν νοείται, καθώς τις ενστάσεις αυτές μπορεί να επαναφέρει ο εν λόγω διάδικος στο Εφετείο ως εφεσίβλητος,

²⁵ ΕφΑθ 2295/2009.

²⁶ ΟΛΑΠ 180/1979, ΑΠ 135/2019, ΑΠ 1483/2019

²⁷ ΑΠ 4/1995, ΜΕφΑθ 533/2017, ΕφΘεσ 2224/2009, ΕφΠειρ 213/2016, ΕφΠειρ 513/2015.

κατά το άρθρο 527 παρ.1 ΚΠολΔ, δεδομένου ότι συντελούν σε υπεράσπισή του κατά της έφεσης του αντιδίκου του²⁸.

Στην άσκηση αντέφεσης νομιμοποιείται παθητικά μόνο ο εκκαλών, είτε αυτός είναι ο αρχικός διάδικος ή ο διάδοχός του²⁹.

Περαιτέρω, αν ασκήθηκαν αντίθετες εφέσεις εναντίον της ίδιας απόφασης και η μία από αυτές είναι εμπρόθεσμη και παραδεκτή, ενώ αυτή του εφεσιβλήτου στην πρώτη έφεση, είναι εκπρόθεσμη, η τελευταία ισχύει ως αντέφεση ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που προσβάλλονται με την πρώτη έφεση και εκείνα που αναγκαστικά συνεχονται με αυτά, δηλαδή εντός των ορίων του μεταβιβαστικού αποτελέσματος³⁰, χωρίς να απαιτείται ειδικό αίτημα να κριθεί ως τέτοια, διότι η αντέφεση, που οδηγεί στο αυτό αποτέλεσμα με την εκπροθέσμως ασκηθείσα έφεση του διαδίκου, δεν έχει ανάγκη αιτήματος διαφορετικού της έφεσης³¹.

Η αντέφεση ισχύει ως αυτοτελής έφεση όταν ασκήθηκε εντός της προθεσμίας της έφεσης³².

Όταν η αντεφεση ισχύει ως αυτοτελής έφεση τότε: α) ο αντεκκαλών μπορεί να προσβάλει οποιοδήποτε κεφάλαιο της απόφασης και όχι μόνο τα προσβληθέντα από τον αντίδικο του ή τα αναγκαστικώς συνεχόμενα με αυτά και β) ερευνάται κατ' ουσίαν και όταν η έφεση του αντιδίκου απορρίπτεται ως εκπρόθεσμη, απαράδεκτη ή τυπικώς άκυρη³³.

Δ. Περί της λειτουργίας των κεφαλαίων στο ένδικο μέσο της έφεσης

Ακολουθώντας τον ρωμαϊκό κανόνα «*tantum devolutum quantum appellatum*», δηλαδή «*Τόσο μεταβιβάζεται όσο και εκκαλείται*», ο ΚΠολΔ ρύθμισε στο άρθρο 522 ΚΠολΔ το πιο σπουδαίο, αλλά και το πλέον δυσερμηνευτο αποτέλεσμα της εφέσεως που είναι το μεταβιβαστικό. Στο πλαίσιο του μεταβιβαστικού αποτελέσματος, η υπόθεση δεν μεταβιβάζεται ολόκληρη στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο³⁴, αλλά μόνο

²⁸ ΑΠ 505/2020, ΑΠ 1174/2009, ΑΠ 1094, ΕφΑθ 7748/2007.

²⁹ ΑΠ 1592/2016.

³⁰ ΑΠ 211/2021, areiospagos.gr, ΜονΕφΘεσ 41/2025, ΕλλΔνη 2025.1471 με παρατ. Στ. Πανταζόπουλου, σελ. 1472-1473.

³¹ ΑΠ 342/2009, ΑΠ 317/2002, ΑΠ 653/2001, ΕφΑθ 490/2010, ΕφΘεσ 175/2004, ΜονΕφΘεσ 41/2025, ΕλλΔνη 2025.1471 με παρατ. Στ. Πανταζόπουλου, σελ. 1472-1473.

³² ΑΠ 1021/1981, ΑΠ 317/1999, ΕφΑθ 578/2004, ΕφΑθ 6935/2000, ΕφΠειρ 171/2014

³³ ΜΕφΑθ 533/2017, ΕφΘεσ 867/2008, ΕφΔυτ Μακ 17/2011, ΕφΠατρ 450/2009 και ΕφΑθ 1961/2008 ΕλλΔνη 2009.1101.

³⁴ ΠρΑν. 200.

στην έκταση που καθορίζεται από το αιτητικό της εφέσεως και από τους λόγους αυτής, οι οποίοι λόγοι περιέχονται στο δικόγραφο της εφέσεως καθώς και στο δικόγραφο των πρόσθετων λόγων³⁵.

Εν προκειμένω, σημειώνεται ότι κατά την αρχική πρόταση του εισηγητή αιμνήστου Γ. Ράμμου (ΣχΠολΔ ΙΙΙ), η έκταση της μεταβίβασης πρέπει να καθορίζεται μόνον με βάση το αίτημα και όχι τους λόγους έφεσης. Η πρόταση αυτή δεν έγινε δεκτή και θεωρήθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι για την κρίση περί της έκτασης του μεταβιβαστικού αποτελέσματος, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το αίτημα, αλλά και οι λόγοι της εφέσεως.

Η ρύθμιση του μεταβιβαστικού αποτελέσματος στον ΚΠολΔ αποτελεί ειδική εκδήλωση των αρχών της συζήτησης και της διάθεσης, οι οποίες καθιερώνονται στο άρθρο 106 ΚΠολΔ³⁶. Τούτο σημαίνει τα εξής:

α) ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να εξαφανίσει την προσβαλλόμενη απόφαση παρά μόνον ως προς εκείνες τις οριστικές της διατάξεις, των οποίων την εξαφάνιση ζήτησε ο εκκαλών και κατ' αρχήν, μόνο για τους λόγους στους οποίους στηρίχθηκε το αίτημα του εκκαλούντος, όπως διατυπώθηκε στην έφεση.

Σχετικώς έχει κριθεί από τον Άρειο Πάγο³⁷ πως αν με την έφεση δεν πλήττεται η πρωτόδικη απόφαση αναφορικά με το μέγεθος της επιδικασθείσας απαίτησης, αλλά μόνον ως προς την απόρριψη της ένστασης μερικής εξόφλησης την οποία προέβαλλε ο εναγόμενος, το εφετείο δεν μπορεί να μειώσει το ποσό που επιδικάσθηκε.

Σημαίνει επίσης β) πως αν γίνει δεκτή η έφεση ως βάσιμη και το δικαστήριο εξαφανίσει την εκκαλουμένη απόφαση, η επανεξέταση της ουσίας της υπόθεσης θα γίνει με γνώμονα τα αιτήματα του εκκαλούντος, δηλαδή με βάση τα εκκληθέντα κεφάλαια.

Αναφορικά με το σύστημα εφέσεως, το οποίο καθιερώνει ο ΚΠολΔ, λεκτέα τα εξής:

Λαμβανομένου υπόψη, ότι η έφεση αποσκοπεί όχι μόνον στον έλεγχο των ασφαμάτων της εκκαλουμένης αποφάσεως, αλλά και στην αναδίκαση της ουσίας της υπόθεσης με την υποβολή μάλιστα και νέων πραγματικών ισχυρισμών στο πλαίσιο του

³⁵ ΑΠ 1514/2018, ΑΠ 344/2020.

³⁶ ΑΠ 559/1979, Κεραμέυς, Μπέης, Μπαμπινιώτης.

³⁷ ΑΠ 1181/1984.

άρθρου 527 ΚΠολΔ, αναπόφευκτα απαιτείται να προσδιοριστεί το μέτρο και το εύρος της συζήτησης της υπόθεσης στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

Σημειώνεται εδώ, ότι για τον λόγο αυτό ακριβώς, η έννοια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος δεν απαντάται στο δίκαιο της αναιρέσεως, όπου ελέγχονται τα (νομικά) απλώς σφάλματα της προσβαλλόμενης αποφάσεως, χωρίς να εξετάζεται περαιτέρω η ουσία της υποθέσεως.

Συνακόλουθα, η σημασία του μεταβιβαστικού αποτελέσματος αποβαίνει καθοριστική για την ίδια τη λειτουργία της εφέσεως³⁸: Σηματοδοτεί την έκταση της προσβολής της εκκαλουμένης αποφάσεως. Συγχρόνως δε οριοθετεί το αντικείμενο της δευτεροβάθμιας δίκης και το παραδεκτό της αντεφέσεως κατά το άρθρο 523 παρ.1 ΚΠολΔ. Επιπλέον καθιστά, κατ' αρχήν, τελεσίδικη την κρίση εκείνων των κεφαλαίων της πρωτοβάθμιας αποφάσεως, τα οποία δεν προσβλήθηκαν και δεν μεταβιβάστηκαν στο εφετείο. Βάσει όσων αναφέρθηκαν, ο βασικός παράγων, ο οποίος προσδιορίζει τα όρια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης είναι το αίτημα της εφέσεως. Από το αίτημα εξαρτάται η έκταση προσβολής της απόφασης, αλλά και το εύρος της εξουσίας του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου να εξετάσει την υπόθεση στην ουσία αφού εξαφανίσει την εκκαλούμενη απόφαση.

II. Έννοια «κεφαλαίου» - Εκκληθέντα κεφάλαια

Οι όροι *«κεφάλαιο»* όπως και ο όρος *«αναγκαίως συνεχόμενα κεφάλαια»* έχουν ιδιαίτερη σημασία γενικά στο δίκαιο της έφεσης και αποτελούν κεντρικό ζήτημα για το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης, τους πρόσθετους λόγους έφεσης και την αντέφεση.

Οι θέσεις της επιστήμης/θεωρίας: Η επιστήμη χαρακτηρίζει ως κεφάλαια (στο πλαίσιο των άρθρων 523 και 520 παρ. 2) τις οριστικές διατάξεις της πρωτοβάθμιας εκκαλούμενης αποφάσεως, οι οποίες αποφαίνονται επί του παραδεκτού ή και βασίμου κάθε αυτοτελούς αιτήσεως παροχής δικαστικής προστασίας καθώς και τις τυχόν ενστάσεις που προβλήθηκαν ως άμυνα κατά του αιτήματος αυτού, κάθε αίτησης δηλαδή που εμφανίζεται με αυτόνομη ιστορική και νομική θεμελίωση³⁹ και όχι τα κατ'ιδίαν πραγματικά και νομικά ζητήματα που επιλύει η απόφαση.

³⁸ Βλ. *Αλαπάντα*, Η εκδίκαση της διαφοράς μετά την εξαφάνιση της πρωτόδικης απόφασης, ΕλλΔνη 2025. 1000-1012.

³⁹ *Μπέης*, ΠολΔικ άρθρο, 520 σελ. 1157, *Νίκας*, Πολιτική Δικονομία, τ.3, 2022, σελ. 186-194, *Μακρίδου*, Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως, 2000, σ. 42-43, *Κράνης*, Η έννοια και η σημασία των

Καθώς λοιπόν, κεφάλαιο, κατά την έννοια του άρθρου 520 § 2 και 530 § 1 του ΚΠολΔ⁴⁰, είναι οι οριστικές διατάξεις της πρωτόβαθμιας απόφασης που αποφαινόμενες σε κάθε μια από τις αιτήσεις παροχής έννομης προστασίας, μια απόφαση έχει περισσότερα κεφάλαια σε περίπτωση που έχει ασκηθεί κύρια παρέμβαση ή ανταγωγή καθώς και στην περίπτωση της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών ή της άσκησης μιας παρεμπόπτουσας αγωγής⁴¹.

Μακρίδου: Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως, 2000, σ. 42-43: «Κεφάλαιο» θεωρείται σήμερα η οριστική διάταξη της πρωτοβάθμιας αποφάσεως, η οποία αποφαινόμενη επί του παραδεκτού ή (και) βασίμου κάθε αυτοτελούς αιτήσεως παροχής έννομης προστασίας και όχι τα κατ' ιδίαν πραγματικά ή νομικά ζητήματα που επιλύει η απόφαση. Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, το κεφάλαιο της εκκαλουμένης προκαλείται από την υποβολή αυτοτελούς αιτήσεως για παροχή έννομης προστασίας, η οποία διαγιγνώσκεται από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με οριστική διάταξη. **Η αίτηση δεν ισοδυναμεί με το αίτημα της διαδικαστικής πράξεως, αλλά με την εισαγωγή ενώπιον του δικαστηρίου ενός αυτοτελούς, αμφισβητούμενου δικαιώματος.**

Κράνης, Η έννοια και η σημασία των κεφαλαίων στην πολιτική δίκη, ΕΠολΔ 2018. 242-246 : Κεφάλαιο συνεπώς της πρωτόδικης απόφασης κατά την έννοια του άρθ. 523 § 1 ΚΠολΔ, όπως άλλωστε και κατά την ταυτόσημη έννοια του άρθ. 520 § 2 ΚΠολΔ, είναι κάθε οριστική διάταξή της που κρίνει για το παραδεκτό ή (και) το βάσιμο κάθε αυτοτελούς αίτησης παροχής έννομης προστασίας, **η οποία στο πλαίσιο της εκκρεμούς διαφοράς εισάγει για το αξιούμενο δικαίωμα ιδιαίτερο αντικείμενο δίκης, διαφοροποιούμενο από τα λοιπά είτε ως προς το αίτημα είτε ως προς την ιστορική βάση είτε ως προς αμφοτέρους τους παράγοντες που το καθορίζουν**^[4].

κεφαλαίων στην πολιτική δίκη, ΕΠολΔ 2018. 242-246, Μπακόπουλος, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, ΕλλΔνη 1992. 1137-1147. Από την νομολογία: ΑΠ 671/2003, ΑΠ 1543/2007, ΑΠ 1359/2011, ΑΠ 249/2016, ΑΠ 189/2016.

⁴⁰ Καλαβρός, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, 2023, σελ. 748 -749: Ως «κεφάλαια» κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 569 § 2 ΚΠολΔ νοούνται οι διατάξεις της προσβαλλόμενης απόφασης, που αποφαινόμενες για τα αιτήματα παροχής δικαστικής προστασίας, ενώ ως «αναγκαίως συνεχόμενα κεφάλαια» είναι εκείνα, που τελούν σε σχέση ουσιαστικής συνάφειας με τα προσβαλλόμενα με την αναίρεση κεφάλαια. Πέρα από τον γενικό αυτό εννοιολογικό προσδιορισμό των κεφαλαίων και των αναγκαιών μ' αυτά συνεχόμενων, όροι που συναντώνται και σε άλλες διατάξεις του ΚΠολΔ, πρέπει να σημειωθεί, ότι η έννοια του κεφαλαίου σε μία δικαστική απόφαση αντιστοιχεί προς την έννοια του αντικειμένου της απόφασης, όπως αυτό προσδιορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 324 ΚΠολΔ.

⁴¹ Μπέης, ΠολΔικ άρθ. 520 σελ. 1157.

Αντίθετα, πρόκειται για το αυτό αντικείμενο δίκης και επομένως και για το αυτό κεφάλαιο της απόφασης, όταν υπάρχει ταύτιση τόσο ως προς το αίτημα όσο και ως προς την ιστορική βάση.

Νίκας, Πολιτική δικονομία, τ. 3, 2022, σ. 186-194: Η επιστήμη και η νομολογία χαρακτηρίζουν ως κεφάλαια τις οριστικές διατάξεις της εκκαλούμενης αποφάσεως, που αποφαίνονται επί του παραδεκτού ή (και) βασίμου κάθε αυτοτελούς αιτήσεως παροχής δικαστικής προστασίας, καθώς και για τις τυχόν ενστάσεις, που προβλήθηκαν ως άμυνα κατά του αιτήματος αυτού· κάθε αιτήσεως δηλαδή, που εμφανίζεται με αυτόνομη ιστορική και νομική θεμελίωση. **Με παρεμφερή διατύπωση κεφάλαιο θεωρείται η αυτοτελής αίτηση δικαστικής προστασίας, που προκαλεί εκκρεμοδικία και δημιουργεί στο πλαίσιο ενιαίας δίκης χωριστό αντικείμενο δίκης και για την οποία (αίτηση) εκδόθηκε χωριστή διάταξη της προσβαλλόμενης αποφάσεως⁴².** Η έννοια του κεφαλαίου ισοδυναμεί επομένως με την οριστική διάταξη, η οποία αποτελεί την τελευταία λέξη του δικαστηρίου της ουσίας επί του συγκεκριμένου αντικειμένου δίκης. Δεν συνιστούν ασφαλώς κεφάλαια της αποφάσεως τα κατ' ιδίαν πραγματικά ή νομικά ζητήματα, που επιλύει η απόφαση. Κριτήριο για την οριοθέτηση του κεφαλαίου δεν αποτελεί ο λόγος, αλλά το αίτημα της εφέσεως για εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση οριστικής διατάξεως, που διέγνωσε αυτοτελή αίτηση, αίτηση δηλαδή με αυτοτελή, αυτόνομη ιστορική και νομική θεμελίωση.

Μπακόπουλος, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, ΕλλΔνη 1992.1137-1147:

Υποστηρίζεται (Μπέη, ΠολΔικ άρθ. 520 σελ. 1157) ότι κεφάλαιο κατά την έννοια του άρθρου 520 § 2 και 530 § 1 του ΚΠολΔ είναι οι οριστικές διατάξεις της πρωτόβαθμης απόφασης που αποφαίνονται σε κάθε μια από τις αιτήσεις παροχής έννομης προστασίας. Άρα, μια απόφαση έχει περισσότερα κεφάλαια σε περίπτωση που έχει ασκηθεί κύρια παρέμβαση ή ανταγωγή καθώς και στην περίπτωση της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών ή της άσκησης μιας παρεμπόπτουσας αγωγής.

Σύμφωνα με την νομολογία του Αρείου Πάγου κεφάλαια κατά την έννοια του άρθρου 520 § 2 και 523 § 1 του ΚΠολΔ είναι εκείνα που ανάγονται σε αυτοτελείς αιτήσεις για παροχή έννομης προστασίας, ενώ θεωρούνται ότι συνέχονται αναγκαστικά με εκείνα που έχουν εκκληθεί όσα αφορούν παρεπόμενα ή παρακολουθήματα της

⁴² Διατύπωση που εντοπίζεται στη νομολογία του Αρείου Πάγου: ΑΠ 132/2004, ΑΠ 798/2010, ΑΠ 207/2017, ΑΠ 579/2018, ΑΠ 1290/2019.

κυρίας απαίτησης ή προέρχονται από την αυτή ιστορική και νομική αιτία κατά την εξέλιξη της ίδιας έννομης σχέσης.

Η νομολογία του Αρείου Πάγου μεταχειρίζεται δικονομικά τις ενστάσεις συνήθως ως ξεχωριστό κεφάλαιο έναντι του αγωγικού αιτήματος ή έναντι άλλης ενστάσεως.

Βάσει όσων αναφέρθηκαν, η έννοια του κεφαλαίου ισοδυναμεί με την οριστική διάταξη, η οποία αποτελεί την τελευταία λέξη του δικαστηρίου της ουσίας επί του συγκεκριμένου αντικειμένου δίκης.

Δεν συνιστούν κεφάλαια της απόφασης τα κατ' ιδίαν πραγματικά ή νομικά ζητήματα, τα οποία επιλύει η απόφαση.

Κριτήριο για την οριοθέτηση του κεφαλαίου δεν αποτελεί ο λόγος, αλλά το αίτημα της εφέσεως για εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση οριστικής διατάξεως που διέγινωσε αυτοτελή αίτηση, αίτηση δηλαδή με αυτοτελή ιστορική και νομική θεμελίωση.

Στη βάση, λοιπόν, του ότι ως κεφάλαιο νοείται η διάταξη της προσβαλλόμενης απόφασης που αποφαίνεται οριστικά για κάθε αυτοτελή αίτηση δικαστικής προστασίας, η έννοια του κεφαλαίου παριστά το ελάχιστο εκείνο τμήμα της απόφασης που μπορεί να προσβληθεί με έφεση και έχει εκ των πραγμάτων κεφαλαιώδη σημασία για την έκταση της μεταβίβασης.

Επί παραδείγματι, όταν ο εκκαλών προσβάλλει την απόφαση λόγω εσφαλμένου προσδιορισμού του ύψους της χρηματικής απαίτησης και ζητεί λ.χ. τη μείωση του ποσού που επιδικάσθηκε, ουσιαστικά προσβάλλει ολόκληρο το κεφάλαιο της χρηματικής απαίτησης, επιζητώντας απλώς τη μεταρρύθμιση του ως προς το ύψος της απαίτησης.

Κρίσιμο είναι να επισημανθεί εδώ, ότι «τα κεφάλαια δεν ισοδυναμούν με όλες τις οριστικές διατάξεις της εκκαλούμενης απόφασης, αλλά με όσες από αυτές αποφαίνονται επί αυτοτελών αιτήσεων παροχής έννομης προστασίας. Όσες οριστικές διατάξεις διαγιγνώσκουν διαιρετό μέρος μιας αυτοτελούς αιτήσεως αποτελούν κονδύλια και όχι ιδιαίτερα κεφάλαια της εκκαλουμένης». (π.χ. υλικές ζημίες για δαπάνη ανταλλακτικών, μείωση εμπορικής αξίας κ.ά.

Περαιτέρω, η πρακτική αξία της έννοιας του κεφαλαίου αναδεικνύεται κυρίως, όταν το αντικείμενο της δίκης υποδιαιρείται κάθετα, δηλαδή όταν μπορεί να τεμαχισθεί κατά τρόπον, ώστε κάθε μέρος του να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αυτοτελούς δικαστικής απόφασης. Όταν λοιπόν στην αγωγή σωρεύονται περισσότερες αυτοτελείς αιτήσεις δικαστικής προστασίας και η σχετική απόφαση περιέχει αναπόφευκτα περισσότερα κεφάλαια.

Τούτο συμβαίνει ιδίως:

- Στην περίπτωση της **αντικειμενικής και επικουρικής σώρευσης** περισσότερων αγωγικών **αιτημάτων**, αλλά και αγωγικών ιστορικών **βάσεων** (ΑΠ 1874/2022: **Εάν η αγωγή στηρίζεται σε κύρια και επικουρικές βάσεις, που διαφέρουν μεταξύ τους κατά την ιστορική αιτία και το νομικό λόγο, π.χ. αναγνώριση της ακυρότητας διαθήκης λόγω μη γνησιότητας και πλαστότητας των υπογραφών της διαθέτιδας επικουρική βάση και αίτημα της αγωγής περί ακυρότητας της επίδικης διαθήκης (ακυρωσία) λόγω εξαπάτησης της διαθέτιδος ενόψει και της διανοητικής κατάστασης της υγείας της, οι διατάξεις της απόφασης, που αναφέρονται στις διαφορετικές βάσεις, συνιστούν διαφορετικά κεφάλαια, που δεν συνέχονται μεταξύ τους, διότι κάθε βάση και αίτημα της αγωγής διατηρούν την αυτοτέλειά τους, έστω και αν σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο (ΑΠ 1340/2017).**
- Στην περίπτωση άσκησης κύριας παρέμβασης, προσεπίκλησης, ανταγωγής⁴³
- Επί υποκειμενικής σώρευσης, δηλαδή ομοδικίας.

Κατά κρατούσα γνώμη⁴⁴, η μεταβίβαση επέρχεται πάντοτε κατ' αδιαίρετα κεφάλαια της υπόθεσης, στα οποία και αντιστοιχούν τα αιτήματα που υποβλήθηκαν πρωτοδίκως. Προσβολή τμήματος της απόφασης που υπολείπεται οριστικής διάταξης, η οποία παριστά το κεφάλαιο, δεν είναι δυνατή.

Επισημαίνεται, ότι με την προσβολή, ενός κεφαλαίου με την έφεση, δεν προσβάλλονται συγχρόνως τα «αναγκαίως συνεχόμενα» μ' αυτά κεφάλαια της απόφασης⁴⁵.

Επί παραδείγματι, αν η αγωγή γίνει μερικά δεκτή, ως προς την απαίτηση και απορριφθεί (έστω σιωπηρά) ως προς τους τόκους και ο ενάγων ασκήσει έφεση παραπονούμενος αποκλειστικά για την μερική απόρριψη της αγωγής του, το κεφάλαιο των τόκων δεν συμμεταβιβάζεται (στο πλαίσιο του μεταβιβαστικού αποτελέσματος) στο Εφετείο. Επομένως η εκκληθείσα απόφαση δεν μπορεί να εξαφανισθεί και ως προς

⁴³ ΑΠ 672/1993, ΕλλΔνη 1994.1271· ΕφΔωδ 178/2009 ΤΝΠ, ΝΟΜΟΣ, ανεξάρτητα από το εάν έχει ασκηθεί υπό την αίρεση της παραδοχής της αγωγής.

⁴⁴ Νίκας, Τσικρικάς, Μακρίδου.

⁴⁵ ΑΠ 2085/1984, ΑΠ 132/2004, ΑΠ 207/2017, ΑΠ 1290/2019.

το ποσό των τόκων⁴⁶. Εάν το Εφετείο εξαφανίσει την πρωτοβάθμια απόφαση και κατά τη νέα συζήτηση της υπόθεσης επί της ουσίας επιδικάσει τόκους, παραβιάζει τα όρια της μεταβίβασης και καθίσταται έτσι αναιρετέα η απόφαση του κατά το άρθρο 559 αριθ.9.

Κεφάλαιο και ένσταση συμψηφισμού

Στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης σημαντική είναι η σχέση του κεφαλαίου με την ένσταση συμψηφισμού. Επί του ζητήματος η *ΕφΠειρ* 28/2023, αναπτύσσει το ζήτημα αυτό και με δογματική ανάλυση.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, κάθε κεφάλαιο της εκκαλούμενης απόφασης αντιστοιχεί σε μία αυτοτελή αίτηση δικαστικής προστασίας, που δημιουργεί χωριστό αντικείμενο δίκης (στο πλαίσιο της αυτής διαφοράς) αλλά και εκκρεμοδικία⁴⁷.

Τέτοιο αυτοτελές αντικείμενο δίκης δημιουργεί λ.χ. η ανταγωγή⁴⁸ η αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση, όχι όμως και οι ενστάσεις, οι οποίες λόγω ακριβώς του αμυντικού τους χαρακτήρα, δεν εισάγουν ιδιαίτερο αντικείμενο δίκης, ούτε διευρύνουν το αρχικό, δεν παρέχουν αυτοτελή έννομη προστασία και δεν ιδρύουν ιδιαίτερο κεφάλαιο, διάφορο εκείνου που διαγιγνώσκει την αγωγική αξίωση⁴⁹.

Το γεγονός, ότι για τις ενστάσεις που στηρίζονται σε αυτοτελές αγωγίμο δικαίωμα (*ΑΚ 325 δικαίωμα επίσχεσης*, *ΑΚ 374 ένσταση μη εκπλήρωσης της σύμβασης*, *ΑΚ 540 ευθύνη πωλητή*), προκαλείται δεδικασμένο υπό τους όρους του άρθρου 330 η του 331 δεν ασκεί αποφασιστική επιρροή αφού αυτό δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου την απονομή οριστικού χαρακτήρα στη σχετική διάταξη του δικαστηρίου⁵⁰.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα στο ίδιο κεφάλαιο της εκκαλούμενης απόφασης, που αποφαίνεται περί του παραδεκτού και της βασιμότητας του αυτοτελούς αιτήματος παροχής έννομης προστασίας να συμπεριλαμβάνεται και η κρίση του δικαστηρίου περί του παραδεκτού και της βασιμότητας και οποιασδήποτε ένστασης, που προβλήθηκε ως άμυνα κατά του αιτήματος αυτού⁵¹.

Κατ' εξαίρεση, ξεχωριστό κεφάλαιο της εκκαλούμενης απόφασης αποτελεί, κατά την κρατούσα γνώμη, η απόφασή της επί προταθείσας ένστασης συμψηφισμού ως προς την ανταπαίτηση που προτάθηκε σε συμψηφισμό, δεδομένου ότι, σύμφωνα με

⁴⁶ ΑΠ 132/2004, ΑΠ 174/2010, ΑΠ 842/2010, ΑΠ 579/2018.

⁴⁷ ΑΠ 1449/2014, ΑΠ 842/2010, ΑΠ 798/2010, ΑΠ 174/2010, ΑΠ 173/2010, ΑΠ 925/1991.

⁴⁸ ΑΠ 672/1993.

⁴⁹ ΑΠ 76/2015, *Νίκας*, Πολιτική Δικονομία, ΙΙΙ, 2007, § 112, αρ. 86, σελ. 181, κ.ά. στη θεωρία.

⁵⁰ *Νίκας*, *Κονδύλης*.

⁵¹ ΑΠ 249/2016, ΑΠ 1543/2007.

την διάταξη του άρθρου 221 § 2, η πρόταση της ένστασης συμψηφισμού συνεπάγεται εκκρεμοδικία, υπό την έννοια ότι η ανταπαίτηση που θεμελιώνει τον συμψηφισμό καθίσταται έκτοτε εκκρεμής και, συνεπώς, κρίνεται και αυτή ως κύριο ζήτημα στη δίκη, στο πλαίσιο της οποίας προτάθηκε ο συμψηφισμός προτάθηκε⁵². Ως ιδιαίτερο κεφάλαιο δίκης, λοιπόν, θα πρέπει να έχει μεταβιβασθεί με την έφεση και δεν ερευνάται μετά την εξαφάνιση της εκκαλούμενης απόφασης.

Ενστάσεις κατά του αγωγικού δικαιώματος και χωριστά κεφάλαια

Στη νομολογία του Αρείου Πάγου κυριαρχεί η απόψη, ότι οποιαδήποτε μορφή ενστάσεως κατά του αγωγικού δικαιώματος απαρτίζει ξεχωριστό κεφάλαιο.

Στη θεωρία επισημαίνεται ως προς αυτό από τον Καθηγητή *Νίκα*, ότι παρά τις δογματικές της αδυναμίες, η γνώμη αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί πρακτικά λυσιτελής και αποτελεσματική, καθώς περιορίζει τον έλεγχο του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μόνο στα εριζόμενα ζητήματα. Τούτο καθίσταται εμφανές ιδίως στις ενστάσεις, που στηρίζονται σε αγωγικό δικαίωμα.

Δεν πρέπει να λησμονείται δε, ότι βασική αποστολή της έφεσης, ως ενδίκου μέσου είναι ακριβώς η αποτροπή βλάβης που προκαλεί η δεσμευτική με δύναμη δεδικοσμένου, δικαστική διάγνωση. Κάθε δυσμενής δικαστική διάγνωση θα πρέπει, λοιπόν, να μπορεί να παραμερισθεί μέσω της έφεσης και αυτό θα πρέπει να συμβαίνει και με τα προδικαστικά ζητήματα, αλλά και με τις ενστάσεις, τουλάχιστον αυτές που στηρίζονται σε αυτοτελές, αγωγίμο δικαίωμα, αφού και οι κρίσεις αυτές παράγουν δεδικοσμένο⁵³.

Ως προς τις προδικαστικές κρίσεις

Κατά την κρατούσα⁵⁴, αλλά όχι αναντίρρητη γνώμη (στη θεωρία)⁵⁵ και οι κατ' άρθρο 331 προδικαστικές κρίσεις συγκροτούν αυτοτελές κεφάλαιο, αν προσβάλλονται ξεχωριστά, ώστε να αποτραπεί το παραγόμενο από αυτές δεδικοσμένο. Υποστηρίζεται, εν προκειμένω, πως αν δεν παρεχόταν το ένδικο μέσο της έφεσης στον διάδικο που βλάπτεται από τις σχετικές κρίσεις, αυτές θα παρέμεναν ανέπαφες και θα προσδιόριζαν με το δεδικοσμένο τους το περιεχόμενο μελλοντικών δικών για την ίδια ή και για άλλες έννομες σχέσεις που εξαρτώνται από αυτές.

⁵² ΑΠ 76/2015. Από την θεωρία: *Νίκας*, *Μακρίδου*, *Κονδύλης*.

⁵³ *Νίκας*.

⁵⁴ ΑΠ 1529/2001, ΑΠ 1086/2009, *Νίκας*, *Μπέης*, *Κράνης*

⁵⁵ *Μακρίδου*, *Μπαμπινιώτης*, *Κολοτούρος*

Και ότι κάθε δικαστική κρίση, από την οποία αναβλύζει δεδικασμένο, προσβάλλεται αυτοτελώς με έφεση και επειδή η διάγνωση των προδικαστικών ζητημάτων όσο και των ενστάσεων που στηρίζονται σε αχώσιμο δικαίωμα συνδιαμορφώνουν και το διατακτικό της απόφασης ως προς το κύριο αντικείμενο της δίκης προσβάλλεται η διάγνωση αυτή και μέσω των πρόσθετων λόγων έφεσης ή και με αντέφεση⁵⁶.

Προδικαστικό ζήτημα τόκων

Ως προς το προδικαστικό ζήτημα των τόκων ως αναγκαίως συνεχόμενο κεφάλαιο της κύριας απαίτησης στο πλαίσιο του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης.

Η παλαιότερη νομολογία του Αρείου Πάγου⁵⁷ έκανε δεκτό ότι εάν ο εκκαλών προσβάλει με την έφεσή του την οριστική διάταξη της εκκαλουμένης ως προς την απαίτηση του κεφαλαίου, το μεταβιβαστικό αυτής αποτέλεσμα επεκτείνεται και καταλαμβάνει και την οριστική διάταξη ως προς την απαίτηση για τους τόκους, λόγω της σχέσης προδικαστικότητας, η οποία κατά το ουσιαστικό δίκαιο υφίσταται μεταξύ τους, λόγω δηλαδή της αναγκαίας συνοχής των κεφαλαίων αυτών. Τη νομολογιακή αυτή κατασκευή υιοθέτησε και μερίδα (μειοψηφική) της θεωρίας, ιδίως στο παρελθόν.

Ήδη, πάντως η νομολογία του Αρείου Πάγου έχει υπαναχωρήσει από την παραπάνω θέση της, δεχόμενη σταθερά ότι παρά την ύπαρξη δεσμού αναγκαίας συνοχής, το μη αρχικώς εκκληθέν κεφάλαιο των τόκων δεν μεταβιβάζεται ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, εάν και αυτό δεν προσβληθεί αυτοτελώς με πρόσθετο λόγο έφεσης ή με αντέφεση⁵⁸.

Αναφορικά με την προσωπική κράτηση, ισχύει ό,τι αναφέρθηκε προηγουμένως για τους τόκους.

Στη νομολογία επισημαίνεται, ότι το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως είναι διάφορο της έννοιας "του αναγκαστικά συνεχόμενου κεφαλαίου" που προβλέπεται επί προσθέτων λόγων εφέσεως και αναίρέσεως 520 παρ.2, 569 παρ.2) καθώς και στην αντέφεση 523 παρ.1).

Με την έννοια αυτή αποτελεί ιδιαίτερο "κεφάλαιο" το αίτημα και η κατ' αποδοχή αυτού αντίστοιχη διάταξη της αποφάσεως περί προσωπικής κρατήσεως, κατά

⁵⁶ Τσικριλάς, Νίκας.

⁵⁷ ΑΠ 165/1974 ΝοΒ 1974 σελ. 1052, ΑΠ 728/1980 ΝοΒ 1981 σελ. 33, ΑΠ 1811/1984 ΕλλΔνη 1985 σελ. 220, ΑΠ 995/1987 ΕΕΝ 1988 σελ. 450, ΑΠ 1699/1991 ΕλλΔνη 1993 σελ. 579

⁵⁸ ΑΠ 174/2010, ΑΠ 842/2010 αμφότερες με σημείωμα Μπαμπινιώτη, ΑΠ 1116/2013 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1449/2014 ΝΟΜΟΣ.

το άρθρο 1047 παρ.1. ΚΠολΔ. Γίνεται λοιπόν, δεκτό πως όταν δεν διατυπώθηκε λόγος εφέσεως κατά του κεφαλαίου περί προσωπικής κρατήσεως, δεν μεταβιβάσθηκε κατά τούτο η υπόθεση στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

III. Έννοια αναγκαίως συνεχομένου κεφαλαίου

Οι πρόσθετοι λόγοι της έφεσης και η αντέφεση, για να είναι παραδεκτοί, πρέπει να αναφέρονται στα κεφάλαια της απόφασης, που έχουν προσβληθεί με την έφεση ή σε εκείνα, που αναγκαστικά συνέχονται με τα κεφάλαια αυτά, δηλαδή το περιεχόμενό τους πρέπει να βρίσκεται μέσα στα όρια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης, καθώς με την έφεση δεν μεταβιβάζεται στο σύνολό της η υπόθεση στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο, αλλά μόνον κατά τα καθοριζόμενα από αυτήν όρια⁵⁹.

Τόσο οι πρόσθετοι λόγοι όσο και η αντέφεση αποσκοπούν στην περιστολή της ανεπίτρεπτης διεύρυνσης του αντικειμένου της έκκλητης δίκης και στην αποτροπή του αιφνιδιασμού του αντιδίκου είτε εκ μέρους του εκκαλούντος με την άσκηση προσθέτων λόγων έφεσης είτε εκ μέρους του εφεσιβλήτου με την άσκηση αντέφεσης⁶⁰.

Αναγκαίως συνεχόμενα κεφάλαια είναι όσα αφορούν παρεπόμενα ή παρακολουθήματα της κύριας απαίτησης⁶¹, (λ.χ. τα έξοδα σε σχέση με το κεφάλαιο) ή βρίσκονται σε σχέση προδικαστικού ζητήματος με το κεφάλαιο που αφορά ο λόγος της έφεσης.

Όταν «κάποια κεφάλαια» της εκκαλουμένης φαίνονται κατ' αρχήν σαν χωριστά κεφάλαια, προέρχονται όμως από την ίδια ιστορική και νομική αιτία κατά την εξέλιξη της ίδιας έννομης σχέσης, πρέπει να ερευνάται μήπως πρόκειται για το ίδιο ουσιαστικά κεφάλαιο που απλώς διασπάται σε περισσότερα κονδύλια όπως είναι και το συνηθέστερο.

Κατ' άλλη διατύπωση, συνάφεια μεταξύ δύο κεφαλαίων αναπτύσσεται όταν η έννομη σχέση που αφορά στο εκκληθέν με την έφεση κεφάλαιο, αποτελεί προδικαστικό ζήτημα για τη διάγνωση της έννομης σχέσεως που αφορά στο εκκαλούμενο με τους πρόσθετους λόγους κεφάλαιο⁶².

⁵⁹ ΕφΑθ 2557/2011 ΕφΑΔ 2011.1070, ΕφΛαμ 212/2009, ΕφΑθ 4561/2003.

⁶⁰ ΑΠ 1061/2015.

⁶¹ *Ευκλείδης-Παπαδόπουλος*, II § 251, σημ. 3α, σελ. 389· *Ράμμος*, *Εγχειρίδιον* II, § 288, σελ. 1000· *Μακρίδου*, *Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως*, σελ. 135-143, *Μπακόπουλος*, *ΕλλΔνη* 1992.1144· ΕφΑθ 9439/1980, *ΕλλΔνη* 1981.31.

⁶² *Μπέης*, *ΠολΔικ υπό άρθρ. 523*, σελ. 1978· ο ίδιος, Δ 1987.520· *Τσικρικάς*, σελ. 112· ΑΠ 1346/1985, *ΕΕΝ* 1986.566· ΕφΑθ [9851/1991](#), *ΝοΒ* 1992.1036· 1362/1992, *ΕΔικΠολ*

Οι δύο ορισμοί διαφέρουν καθοριστικά. Η έννοια του παρεπόμενου ή παρακολουθήματος που χρησιμοποιείται στον πρώτο ορισμό, παραπέμπει σε σύνδεση των κεφαλαίων με βάση το ουσιαστικό δίκαιο. Η έννοια, αντίθετα, του προδικαστικού που εμφανίζεται στο δεύτερο ορισμό, σημαίνει σύνδεση των κεφαλαίων της εκκαλουμένης με βάση είτε το ουσιαστικό, είτε το δικονομικό δίκαιο.

Αναγκαίως συνεχόμενα με τα κεφάλαια της απόφασης που εφεσιβλήθηκαν, λοιπόν, είναι όσα από τα λοιπά κεφάλαιά της παρουσιάζουν προς τα πρώτα (τα προσβληθέντα) στενή συνάφεια είτε επειδή βρίσκονται σε σχέση προδικαστικότητας προς αυτά, δηλαδή αφορούν προκριματικά για την παραδοχή τους ζητήματα, είτε διότι έχουν ως αντικείμενο δικαιώματα που απορρέουν από την αυτή ιστορική αιτία, οπότε και δημιουργείται κίνδυνος αντίθετων ή απλώς ασύμβατων αποφάσεων, αν η κρίση περιορισθεί μόνο στα εκκληθέντα κεφάλαια και συμβεί αυτή να είναι αντίθετη προς την κρίση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου ως προς τα λοιπά απρόσβλητα κεφάλαια της απόφασής του.

Συστηματοποιημένα γίνεται δεκτό, ότι αναγκαίως συνεχόμενα κεφάλαια εντοπίζονται⁶³ :

1. Επί προδικαστικών ζητημάτων
2. Υπό την άποψη της ουσιαστικής συνάφειας, και επί παρεπομένων αιτήσεων ή αιτήσεων με παρακολουθηματικό χαρακτήρα⁶⁴
3. Περισσότερες αυτοτελείς αιτήσεις παροχής δικαστικής προστασίας, που αφορούν ουσιαστικές έννομες συνέπειες (αξιώσεις), που πηγάζουν από κοινή ιστορική και νομική αιτία και γενικότερα από ενιαίο βιοτικό συμβάν⁶⁵

Στην κατηγορία του «κοινού βιοτικού συμβάντος» ανήκουν, λοιπόν, αυτοτελείς αιτήσεις, που αφορούν αξιώσεις του ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες πηγάζουν όχι από απόλυτα όμοιες ιστορικές βάσεις, αλλά από κοινό βιοτικό συμβάν, τούτου νοουμένου «*ως ακολουθία γεγονότων, σχέσεων και καταστάσεων, που τελούν σε θετική και δυναμική συνάρτηση κατ' ουσίαν, τόπο, χρόνο και συνέπειες ως προς τα πρόσωπα των διαδίκων*» .

1992.195· 4800/1994, ΕΕργΔ 1995.124· ΕφΠειρ 77/1992, ΠΝ 1992.48· ΕφΑθ 5938/1993, ΑρχΝ 1993.588.

⁶³ Καλαβρός, Η αναίρεση, 2023, σελ. 753-754.

⁶⁴ Μπακόπουλος, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, ΕλλΔνη 1992, 1145.

⁶⁵ Ρήγας, Ζητήματα εκ του δικαίου της εφέσεως – Η περαιτέρω, πρόσθετη και αντίθετη προσβολή της εκκληθείσας πολιτικής αποφάσεως μετά την άσκηση της εφέσεως και την πάροδο της προθεσμίας αυτής, ΕλλΔνη 1998, 758 επ. ·Καλαβρός, ό.π., σελ. 749-752.

Όπως ορθώς επισημαίνεται στη θεωρία⁶⁶, εδώ υπάρχει μία χαλαρότερη ταύτιση του ιστορικού των δύο αξιώσεων, η οποία περιορίζεται στην ταυτότητα ενός σκληρού πυρήνα γεγονότων και όχι όλων των ουσιωδών γεγονότων που πρέπει να προβληθούν από τον ενάγοντα.

Ο βασικός, ωστόσο, κορμός των γεγονότων παραμένει ο ίδιος, ώστε η βάση των δύο αξιώσεων να οικοδομείται στο αυτό βιοτικό συμβάν. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν κυρίως οι αξιώσεις αποζημίωσης για αποκατάσταση των υλικών ζημιών και η από την ίδια αδικοπραξία γεννώμενη αξίωση χρηματικής ικανοποίησης για την ηθική βλάβη, οι οποίες ερείδονται επί του αυτού ενιαίου και αδιάσπαστου ιστορικού πεδίου (*βιοτικού συμβάντος*), δηλαδή την αδικοπραξία, η οποία στην περίπτωση αυτή αποτελεί και κοινό προδικαστικό ζήτημα, μολονότι οι κατ' ιδίαν ιστορικές βάσεις των δύο κατηγοριών αξιώσεων διαφέρουν· εντούτοις, όμως, ο κίνδυνος και εδώ έκδοσης ασυμβίβαστων αποφάσεων, και μάλιστα και αντιφατικών δεδικασμένων ως προς το κοινό προδικαστικό ζήτημα (την αδικοπρακτική έννομη σχέση), επιβάλλει τη θεώρηση των αντίστοιχων αιτήσεων του διαδίκου ως αναγκαίως συνεχομένων κεφαλαίων⁶⁷.

⁶⁶ Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως, 2000, σελ.166.

⁶⁷ Έτσι Ρήγας, Ζητήματα εκ του δικαίου της εφέσεως – Η περαιτέρω, πρόσθετη και αντίθετη προσβολή της εκκληθείσας πολιτικής αποφάσεως μετά την άσκηση της εφέσεως και την πάροδο της προθεσμίας αυτής, ΕλλΔνη 1998.758 επ..· Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι εφέσεως, 2000, σελ. 166. Βλ. όμως Μπακόπουλο, Ζητήματα από την κατ' έφεση δίκη, ΕλλΔνη 1992, σελ. 1146 και ΑΠ 978/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Ο Ρήγας, (ό.π. ΕλλΔνη 1998.759), κατηγοριοποιεί εδώ τις ακόλουθες περιπτώσεις: α) *Αίδυμες αξιώσεις*, δηλαδή οι περισσότερες αθροιστικώς συρρέουσες, ομόρροπες και από την ίδια ιστορική αιτία γεννώμενες αξιώσεις, λ.χ. προς αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση από την ίδια αδικοπραξία ή διαφόρων ειδών αποδοχές από την ίδια εργασιακή σχέση, β) *Πολυστήρικτες αξιώσεις*, δηλαδή οι εκλεκτικώς συρρέουσες και από το ίδιο συμβάν γεννώμενες αξιώσεις, λ.χ. από πράξη που συνιστά παράβαση ενδοσυμβατικής υποχρέωσης και ταυτοχρόνως και αδικοπραξία, γ) *Διαζευκτικές αξιώσεις*, δηλαδή οι στηριζόμενες επί περισσότερων, αλλ' επικουρικώς σωρευομένων, βάσεων ομόρροπες αξιώσεις, όπως λ.χ. αξίωση θεμελιούμενη επί συμβιβασμού και επικουρικώς επί αφηρημένης υπόσχεσης χρέους, δ) *Κύρια και δορυφορικές αξιώσεις*, δηλαδή η κύρια και οι ομόρροπες, αντίρροπες, παρεπόμενες, εξαρτημένες ή ενισχυτικές εκείνης αξιώσεις, όπως λ.χ. από καρπούς, τόκους, έξοδα, προσωπικής κράτησης, χρηματικής ποινής, εγγυήσεων, αναγωγών και ε) *Αντίρροπες αξιώσεις*, δηλαδή οι κύριες αντίθετης φοράς από την ίδια ιστορική αιτία πηγάζουσες αξιώσεις, όπως λ.χ. προς αύξηση και μείωση του αυτού μισθώματος, αγωγή και ανταγωγή διαζυγίου, ερειδόμενες επί του αυτού λόγου διαζυγίου.

Το κεφάλαιο πρέπει βεβαίως να διακριθεί από το κονδύλιο με βάση την ταυτότητα ιστορικής και νομικής θεμελιώσεως των επί μέρους αιτήσεων⁶⁸. Εφόσον το ενιαίο αγωγικό συμβάν θεμελιώνεται σε κοινή ιστορική βάση, εισάγεται ένα αντικείμενο και ένα κεφάλαιο με περισσότερα κονδύλια, τα οποία αντιστοιχούν σε διαφορετικά ζητήματα της ενιαίας αυτοτελούς αξιώσεως⁶⁹.

Στο πλαίσιο εξέτασης του αναγκαίως συνεχομένου κεφαλαίου ως προπόθεσης παραδεκτής, άσκησης πρόσθετου λόγου εφέσεως, όταν ο λόγος αυτός αναφέρεται σε θέμα αυτεπαγγέλτως ερευνώμενο από το δικαστήριο, όπως λ.χ. η διαδικασία εκδικάσεως, η απαίτηση του αναγκαίως συνεχόμενου κεφαλαίου γίνεται δεκτό υποχωρεί⁷⁰.

Συνεχόμενα κεφάλαια θεωρούνται στην νομολογία:

- α) των τόκων ως προς τα κεφάλαια και αντιστρόφως⁷¹
- β) της θετικής και της αποθετικής ζημίας⁷²,
- γ) οι λόγοι ανακοπής κατά της εκτελέσεως που θεμελιώνουν το ίδιο αίτημα για την ακύρωση της ίδιας διαδικαστικής πράξεως⁷³
- δ) της αποδόσεως του μισθίου λόγω λήξεως της μισθώσεως και της οφειλής αποζημιώσεως από τον εκμισθωτή προς αποκατάσταση της άυλης εμπορικής αξίας⁷⁴,
- (ε) των εκατέρωθεν αιτήσεων αποζημιώσεως από τη σύγκρουση δύο οχημάτων⁷⁵,
- στ) της υποχρεώσεως του εργοδότη να αποδέχεται την εργασία του εργαζόμενου προς το κεφάλαιο της ακυρότητας της εργασιακής συμβάσεως⁷⁶,

⁶⁸ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Πανταζόπουλος), Ερμηνεία ΚΠολΔ, Ένδικα Μέσα, 2020, σελ. 120.

⁶⁹ Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι, σελ. 80-81· Κράνης, ΕΠολΔ 2018.244· Μπακόπουλος, ΕλλΔνη 1987.267.

⁷⁰ ΕφΑρ 440/2013, Δικογραφία 2014.250.

⁷¹ ΑΠ 1699/1991, ΕλλΔνη 1993.581· 132/2004, ΕλλΔνη 2004.775· ΕφΑθ 5938/1993, ΑρχΝ 1993.588· πρβλ. όμως ΑΠ 728/1980, ΝοΒ 1981.34· 174/2010, ΕΠολΔ 2010.860· 842/2010 ΝοΒ 2010.2482 = ΕΠολΔ 2010.861 σημ. Μπαμπινιώτη «χωριστό κεφάλαιο και είναι ζήτημα εκτιμήσεως του δικογράφου της εφέσεως, εάν με αυτήν προσβάλλεται και το κεφάλαιο περί τόκων».

⁷² ΑΠ 471/1989, ΒΝ συμπλ. Ι 1993.178. Βλ. όμως ΕφΑθ 1398/1987, ΕλλΔνη 1988.529· 8217/2004, ΕλλΔνη 2005.1546· Κράνη, ΕΠολΔ 2018.245 επ., αντίθ. ΕφΑθ 5070/1989, ΕλλΔνη 1992.150), ότι η χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης και η αποζημιώσεως για την υλική ζημία δεν θεωρούνται συνεχόμενα κεφάλαια.

⁷³ ΕφΑθ 235/1985 ΒΝ 1985.1027· Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι, σελ. 172 επ. μ.π.π.

⁷⁴ ΑΠ 671/2003, ΕλλΔνη 2003.1342.

⁷⁵ Ρήγας, ΕλλΔνη 1988.759.

⁷⁶ ΕφΑθ 8217/2004, ΕλλΔνη 2005.1546.

ζ) της ενστάσεως περιορισμού της ευθύνης του κυρίου αυτοκινήτου και το κεφάλαιο αποζημιώσεως⁷⁷,

η) επί συρροής νόμων όταν με την έφεση μεταβιβάζεται στο εφετείο μόνο η μία βάση και ασκούνται πρόσθετοι λόγοι για την άλλη⁷⁸.

Υπαιτιότητα/ συνυπαιτιότητα και αποζημίωση από αδικοπραξία ως κεφάλαια

Την επιστήμη και την νομολογία έχει απασχολήσει το ζήτημα, αν η ένσταση συνυπαιτιότητας κατά την ΑΚ 300 και το κονδύλιο της αποζημίωσης συνιστούν διαφορετικά κεφάλαια.

Στην θεωρία γίνεται δεκτό, ότι η υπαιτιότητα και η έκταση των ζημιών αναφέρονται (προφανώς) στο ίδιο κεφάλαιο της απόφασης⁷⁹. Επιπλέον, γίνεται δεκτό, ότι η υπαιτιότητα στην πρόκληση παράνομης ζημίας αποτελεί απλώς ένα από τα απαραίτητα συστατικά στοιχεία της προδικαστικής έννομης σχέσης⁸⁰ της αδικοπραξίας, δεν συγκροτεί συνεπώς ξεχωριστό κεφάλαιο δίκης, εντάσσεται στο ίδιο κεφάλαιο δίκης με τη ζημία, ώστε αν προσβληθεί η απόφαση ως προς την υπαιτιότητα, να μπορεί να παραπονεθεί ο εκκαλών με τους πρόσθετους λόγους (και ο εφεσίβλητος με αντέφεση) για το ύψος τόσο της αποζημίωσης για υλικές ζημιές όσο και της χρηματικής αποζημίωσης, λόγω ηθικής βλάβης και αντιστρόφως⁸¹.

Για τον λόγο αυτό, η ΟΛΑΠ 15/2015⁸² (με ισχυρή μειοψηφία 15 μελών), η οποία δέχθηκε, ότι επί αγωγής αποζημίωσης από αδικοπραξία, αν ο εκκαλών με την έφεσή του προσβάλλει την πρωτόδικη απόφαση μόνον ως προς το κεφάλαιο της αποζημίωσης και της χρηματικής ικανοποίησης, ότι μόνον αυτό μεταβιβάζεται στο Εφετείο, όχι δε και το κεφάλαιο της υπαιτιότητας γιατί το τελευταίο δε συνέχεται με τα εν λόγω κεφάλαια και έκρινε ως απαράδεκτη την αντέφεση που πλήττει την απόφαση ως προς το ζήτημα της υπαιτιότητας, θεώρησε δηλαδή συνεχόμενα τα κεφάλαια της ζημίας

⁷⁷ ΑΠ 1749/1986, ΕΕΝ 1987.624.

⁷⁸ ΑΠ [343/2009](#) ΝΟΜΟΣ· αντίθ. Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι, σελ. 76 επ.

⁷⁹ Νίκας.

⁸⁰ Μειοψηφία ΟΛΑΠ 10/2015, Μακρίδου, ΕΠολΔ 2018.239 επ. Αντίθετα οι ΑΠ 670/1967, ΝοΒ 1968.260· ΕφΑιγ 16/2009, ΑρχΝ 2010.73· ΕφΔωδ 204/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ που δέχονται ως συνεχόμενα κεφάλαια την ζημία προς την υπαιτιότητα, όχι όμως και αντιστρόφως

⁸¹ ΑΠ 368/1992, Μακρίδου, Κράνης, Κολοτούρος, Μπέης.

⁸² ΧΡΙΔ 2015.574.

έναντι της υπαιτιότητας όχι όμως και αντιστρόφως⁸³, συγκέντρωσε τα συντονισμένα πυρά της κριτικής της θεωρίας⁸⁴.

Βάσει της ΟΛΑΠ 15/2015, λοιπόν, δεν επιτρέπονται πρόσθετοι λόγοι έφεσης ή αντέφεση για την υπαιτιότητα, όταν με την έφεση προσβάλλεται μόνο το κεφάλαιο της αποζημίωσης, για περιουσιακή και μη ζημία, (διότι η έννοια της υπαιτιότητας, από λογική και νομική άποψη, είναι ευρύτερη και δεν συμπεριλαμβάνεται ούτε συνέχεται με τα εκκληθέντα κεφάλαια, όταν αφορούν μόνο την επιδικασθείσα με την πρωτόδικη απόφαση αποζημίωση)⁸⁵.

Στη νομολογία γίνεται δεκτό: Επί αγωγής αποζημίωσης από αδικοπραξία, αν ο εκκαλών με την έφεση του προσβάλλει την πρωτόδικη απόφαση ως προς την υπαιτιότητα, μπορεί ο εφεσίβλητος να ασκήσει αντέφεση ως προς το κεφάλαιο της αποζημίωσης για υλικές ζημίες, αλλά και της αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης, διότι στο εκκληθέν κεφάλαιο της υπαιτιότητας περιλαμβάνονται και εκείνα της αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. Δεν ισχύει όμως και το αντίστροφο, δηλαδή αν εκκαλείται μόνον το κεφάλαιο της αποζημίωσης και της χρηματικής αποζημίωσης, μόνον αυτό μεταβιβάζεται στο Εφετείο, όχι δε και το κεφάλαιο της υπαιτιότητας, διότι το τελευταίο δεν συνέχεται με τα εν λόγω κεφάλαια. Και τούτο για τον λόγο ότι στην περίπτωση αυτή μεταβιβάζονται στο Εφετείο μόνο τα κεφάλαια της αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης από απόψεως ποσοτικού προσδιορισμού τους, η επί των οποίων διάφορη κρίση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου δεν επιδρά επί του μη εκκληθέντος κεφαλαίου της υπαιτιότητας και με την έννοια αυτή δεν συνεχονται αναγκαστικώς μετ' αυτού⁸⁶.

Στη νομολογία του Αρείου Πάγου γίνεται δεκτό ακόμη ότι η αξίωση για την ειδική αποζημίωση του άρθρου 931 ΑΚ αποτελεί αυτοτελές κεφάλαιο της απόφασης, ανεξάρτητο από το κεφάλαιό της για τις περιουσιακές ζημίες ή για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, ανεξάρτητα από το αν οι αντίστοιχες αξιώσεις αποζημίωσης προέρχονται από την ίδια ιστορική αιτία. Επομένως, ότι αν εκκαλείται η

⁸³ Βλ. τις ΑΠ 728/1980, ΑΠ 1699/1991, ΑΠ 419/2004, ΑΠ 561/2013, ΑΠ 442/2002 δέχθηκαν, ότι η προσβολή του κεφαλαίου της συνυπαιτιότητας συμπεριλαμβάνει αναγκαίως και το κεφάλαιο της αποζημίωσης.

⁸⁴ Μακρίδου, Κράνης, Κολοτούρος.

⁸⁵ ΑΠ 1517/2013, ΑΠ 1614/2007, ΑΠ 1092/2002.

⁸⁶ ΟΛΑΠ 10/2015, ΑΠ 504/2018, ΑΠ 1486/2019, ΜονΕφΘεσ 41/2025, ΕλλΔνη 2025.1471 με κριτικές παρατ. Στ. Πανταζόπουλου, σελ. 1472-1473.

απόφαση κατά το κεφάλαιό της για τις περιουσιακές ζημίες ή για την ηθική βλάβη, δεν μπορεί να προσβληθεί είτε με πρόσθετο λόγο από τον εκκαλούντα ή με αντέφεση από τον εφεσίβλητο και το κεφάλαιο της ειδικής αυτής αποζημίωσης της ΑΚ 931⁸⁷.

Επίσης, σύμφωνα με το Ακυρωτικό, η αξίωση για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης, της ΑΚ 932 ΑΚ, αποτελεί αυτοτελές κεφάλαιο και ανεξάρτητο κάθε άλλης, περιουσιακής ή μη ζημίας. Επομένως, αν εκκαλείται μόνον το κεφάλαιο της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης μόνον αυτό μεταβιβάζεται στο Εφετείο και δεν είναι παραδεκτή η άσκηση πρόσθετου λόγου από τον εκκαλούντα ή αντέφεσης από τον εφεσίβλητο για το κεφάλαιο της αποζημίωσης για άλλες, περιουσιακής ή μη φύσης, ζημίες, επειδή δεν συνέχεται αναγκαστικά με το εκκληθέν⁸⁸.

Πρόσφατη νομολογία ΑΠ και Εφετείων επί προσβαλλομένων κεφαλαίων και αναγκαίως συνεχομένων κεφαλαίων στο πλαίσιο εφέσεως και πρόσθετων λόγων εφέσεως ή εφέσεως και αντεφέσεως

• ΑΠ 191/2025, areiospagos.gr Δέχτηκε ως αναγκαίο συνεχόμενο το κεφάλαιο περί ακυρότητας καταγγελίας λόγω καταχρηστικότητας και περί χρηματικής ικανοποίησης με το κεφάλαιο της παθητικής νομιμοποίησης λόγω της νομικής	Ο αναιρεσείων [ενάγων] άσκησε την από 24.8.2020 έφεση κατά της ως άνω πρωτόδικης απόφασης (.../2019), με την οποία προσέβαλε αυτήν ως προς ως προς την απόρριψη του ισχυρισμού του περί ακυρότητας της από 14.4.2014 καταγγελίας λόγω καταχρηστικότητας και την απόρριψη του κεφαλαίου περί χρηματικής ικανοποίησης. Κατά της ίδιας εκκαλούμενης απόφασης άσκησαν την από 18.4.2022 αντέφεση οι αναιρεσίβλητοι - αναιρεσεύοντες (εναγόμενοι), προσβάλλοντας τη διάταξη αυτής, για άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου της 1ης εναγομένης. Με βάση τα προεκτεθέντα η αντέφεση, η οποία δεν μπορούσε να ισχύσει ως αυτοτελής έφεση, καθ' όσον ασκήθηκε μετά την παρέλευση της προθεσμίας της έφεσης, δεν ήταν απορριπτέα ως απαράδεκτη, διότι τα πληττόμενα με την έφεση ως άνω κεφάλαια ταυτίζονται και συνεχονται αναγκαίως με το πληττόμενα με την αντέφεση κεφάλαιο της παθητικής νομιμοποίησης των δεύτερου, τρίτης, τέταρτης και πέμπτου των
--	--

⁸⁷ ΑΠ 1061/2015.

⁸⁸ ΑΠ 212/2006

αυτοτέλειας του νομικού προσώπου	αναιρεσιβλήτων λόγω άρσης της νομικής αυτοτέλειας της πρώτης αναιρεσίβλητης εταιρείας.
ΑΠ 428/2024, areiospagos.gr Η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης δεν είναι κεφάλαιο προσβαλλόμενο το ίδιο ή αναγκαίως συνεχόμενο με τις ενδοσυμβατικές αξιώσεις από σύμβαση πρακτορείας	Ασκήθηκε πρώτη έφεση που αφορούσε την αιτηθείσα χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης από προσβολή προσωπικότητας, και δεύτερη έφεση που αφορούσε τις ενδοσυμβατικές αξιώσεις της από την σύμβαση πρακτορείας ταχυμεταφορών ταχυδρομικών αντικειμένων και την εκ μέρους της καταγγελία αυτής. παραβιάζει τον κανόνα του άρθρου 514 ΚΠολΔ και συνεπώς η έφεση αυτή είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη, αφού δεν μπορεί να εκτιμηθεί ούτε ως πρόσθετοι λόγοι της πρώτης ούτε ως αντέφεση, καθόσον δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 520 § 2 και 523 § 1 ΚΠολΔ ήτοι δεν προσβάλλονται τα ίδια ή αναγκαίως συνεχόμενα με τα προσβληθέντα με την πρώτη έφεση κεφάλαια.
ΑΠ 359/2023, areiospagos.gr Τα κεφάλαια που αφορούν τις ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ που αφορούν την οικοδομή, τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις από τους εργολάβους επιμέρους τμημάτων έργου της οικοδομής και τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης δεν είναι προσβαλλόμενο το ίδιο ή αναγκαίως συνεχόμενο με το κεφάλαιο των εξόδων	Οι αναιρεσίβλητοι άσκησαν έφεση κατά της ως άνω πρωτόδικης απόφασης, με την οποία προσέβαλαν αυτήν ως προς τα κεφάλαια που έγιναν δεκτά, ήτοι τα κονδύλια με στοιχεία β' (11.543,37 ευρώ), δ' (80.539,00 ευρώ) και ε' (3...00,00 ευρώ), που αφορούν, αντίστοιχα, τις ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ, τις εκχωρηθείσες απαιτήσεις και τη χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Κατά της ίδιας εκκαλούμενης απόφασης άσκησε αντέφεση η αναιρεσεύουσα (ενάγουσα), προσβάλλοντας τη διάταξη αυτής, με την οποία απορρίφθηκε το με στοιχείο γ' κονδύλιο της αγωγής (84.706,09 ευρώ), που αφορούσε δαπάνες του εκτελεσθέντος από την αναιρεσεύουσα έργου. Με βάση τα προεκτεθέντα η αντέφεση ήταν απορριπτέα ως απαράδεκτη, διότι τα πληττόμενα με την έφεση ως άνω κεφάλαια δεν ταυτίζονται ούτε συνέχονται αναγκαίως με το πληττόμενο με την αντέφεση κεφάλαιο των εξόδων κόστους εκτέλεσης από την ενάγουσα του αναφερόμενου έργου διαχείρισης και κατασκευής, ύψους 84.706,09 ευρώ, ως προς το οποίο οι εκκαλούντες ήδη αναιρεσίβλητοι ως νικήσαντες διάδικοι δεν άσκησαν έφεση, ενώ δεν μπορούσε (η αντέφεση) να ισχύσει ως

κόστους εκτέλεσης του έργου διαχείρισης και κατασκευής	αυτοτελής έφεση, αφού ασκήθηκε μετά την παρέλευση της προθεσμίας της έφεσης.
ΜονΕφΑθ 2647/2024 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Το κεφάλαιο αποζημίωσης για ιατρικές δαπάνες δεν συνέχεται με το κεφάλαιο της πρόσθετης χρηματικής παροχής εκ του άρθρου 931 ΑΚ	Ο πρώτος όμως λόγος της αντέφεσης, με τον οποίο προσβάλλεται το κεφάλαιο της αποζημίωσης για ιατρικές δαπάνες συνολικού ύψους εκατόν εξήντα επτά ευρώ και σαράντα τριών λεπτών (167,43€), πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, καθότι με την υπό κρίση έφεση της ενάγουσας και ήδη εκκαλούσας δεν προσβάλλεται το κεφάλαιο αποζημίωσης αλλά με αυτή προσβάλλεται η εκκαλουμένη απόφαση α) ως προς το κεφάλαιο της πρόσθετης χρηματικής παροχής εκ του άρθρου 931 ΑΚ, και β) ως προς το κεφάλαιο της δικαστικής δαπάνης που συναρτάται με την πρόσθετη χρηματική παροχή του άρθρου 931 ΑΚ και γ) ως προς το κεφάλαιο των τόκων -καθ'ο μέρος επιδικάστηκαν υπερημερίας και όχι επιδικίας-, ζητώντας μόνο ως προς τα κεφάλαια αυτά, την εξαφάνιση της εκκαλουμένης αποφάσεως, με συνέπεια να μεταβιβάζονται μόνο αυτά ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου, ως δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου, και όχι το προσβαλλόμενο με τον πρώτο λόγο της αντέφεσης κεφάλαιο της αποζημίωσης το οποίο αποτελεί αυτοτελές κεφάλαιο, ανεξάρτητο από το κεφάλαιο αποζημίωσης για πρόσθετη παροχή εκ του άρθρου 931 ΑΚ, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στο οικείο μέρος της μείζονος σκέψης που προηγήθηκε. Αντιθέτως, ο δεύτερος λόγος της αντέφεσης, με τον οποίο προσβάλλεται η εκκαλουμένη απόφαση ως προς το κεφάλαιο της πρόσθετης παροχής εκ του άρθρου 931 ΑΚ, είναι παραδεκτός αφού αφορά σε ήδη προσβαλλόμενο με την υπό κρίση έφεση της εκκαλούσας κεφάλαιο.
ΑΠ 709/2025, areiospagos.gr οι πρόσθετοι λόγοι της εφέσεως είναι απαράδεκτοι , διότι με αυτούς δεν πλήττεται το	με τους μοναδικούς πρώτο και δεύτερο λόγους της έφεσης, παραπονείται κατά της εκκαλουμένης α) για εσφαλμένη απόρριψη ως μη νόμιμης της αγωγής του από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το οποίο έκρινε ότι τα εκτιθέμενα στην αγωγή πραγματικά περιστατικά δεν συνιστούν αδικοπραξία κατά την έννοια του άρθρου 914 ΑΚ, καθώς "το αίτημα του πρώτου των εναγόμενων προς αναβολή της

κεφάλαιο της πρωτόδικης αποφάσεως που έχει ήδη προσβληθεί με την έφεση, δηλ. το κεφάλαιο της αδικοπραξίας, ούτε τα κεφάλαια που αναγκαστικά συνεχονται με αυτό, οι δε διατάξεις του άρθρου 520 παρ.2 ΚΠολΔ δεν αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, 20, 25, 93 παρ. 3, 4 του Συντάγματος και τη νομολογία του ΕΔΔΑ	υπόθεσης, λόγω απουσίας του στο εξωτερικό, συνιστά δικονομικό του δικαίωμα, κατ' άρθρο 241 παρ. 1 ΚΠολΔ, συνυπολογιζομένου δε ότι δεν υφίστατο απόδειξη περί απουσίας κωλύματος στο πρόσωπο του εν λόγω συνηγόρου ή πρόθεσης της εναγομένης προς κωλυσίεργία στην εκδίκαση της υπόθεσης, ενώ ο αιτών την αναβολή συνήγορος τήρησε τα προβλεπόμενα στο Κώδικα Δεοντολογίας, καθώς ενημέρωσε ένα μήνα πριν την κατάθεση προτάσεων τον συνήγορο του αντιδίκου του, εγγράφως, αλλά και προφορικά, για το κώλυμά του και το αίτημα το οποίο θα υπέβαλε. Σε κάθε περίπτωση, ανήκει στην κυριαρχική εξουσία του Δικαστηρίου η κρίση, αν στην συγκεκριμένη υπόθεση συντρέχει σπουδαίος λόγος για την αναβολή της, με αποτέλεσμα το αίτημα των εναγομένων προς αναβολή να μην δεσμεύει το επιληφθέν Δικαστήριο και προς τούτο δε ο πρώτος των εναγομένων είχε προβεί σε προκατάθεση προτάσεων, και κατ' επέκταση να μην υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας του πρώτου των εναγομένων και της αναβολής της υπόθεσης" και β) για εσφαλμένη επιδίκαση δικαστικών εξόδων σε βάρος του. Από την επισκόπηση δε των από ...2021 πρόσθετων λόγων έφεσης, προκύπτει ότι ο αναιρεσείων παραπονείτο κατά της ίδιας απόφασης για α) παράβαση των άρθρων 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και 93 παρ. 3 του Συντάγματος - άρνηση δικαιοσύνης εκ μέρους του δικάσαντος δικαστηρίου και παραβίαση του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη, β) παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ - παραβίαση της αρχής της αμεροληψίας-υποκειμενικός και αντικειμενικός έλεγχος της αμεροληψίας, γ) παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ - παραβίαση της αρχής της διάθεσης (άρθρο 106 ΚΠολΔ), δ) παράβαση του άρθρου 336 ΚΠολΔ - Μη λήψη υπόψη των διδαγμάτων της κοινής πείρας και λογικής, ε) παραβίαση της αρχής "affirmanti incumbit probatio"- αντιστροφή του βάρους απόδειξης, στ) παράβαση του άρθρου 245 ΚΠολΔ και της νομολογίας του ΕΣΔΑ - Παραβίαση του δικαιώματος σε δημόσια προφορική ακρόαση, ζ) παράβαση του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ και της
--	---

	νομολογίας του ΕΔΔΑ και η) παραβίαση της αρχής της καλής πίστης, που υπαγορεύει τον σεβασμό των ορίων της ελευθερίας και των δικαιωμάτων κάθε προσώπου, αξίες οι οποίες προστατεύονται και από το Σύνταγμα. Υπό το προεκτεθέν περιεχόμενο οι πρόσθετοι λόγοι της εφέσεως είναι απαράδεκτοι, διότι με αυτούς δεν πλήττεται το κεφάλαιο της πρωτόδικης αποφάσεως που έχει ήδη προσβληθεί με την έφεση, δηλ. το κεφάλαιο της αδικοπραξίας, ούτε τα κεφάλαια που αναγκαστικά συνέχονται με αυτό, οι δε διατάξεις του άρθρου 520 παρ.2 ΚΠολΔ δεν αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, 20, 25, 93 παρ. 3, 4 του Συντάγματος και τη νομολογία του ΕΔΔΑ, διότι, κατά τα εκτεθέντα στη μείζονα σκέψη, οι τιθέμενες ως άνω προϋποθέσεις άσκησης προσθέτων λόγων έφεσης είναι συμβατές με την αρχή της δίκαιης δίκης, που εισάγεται με τη διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 εδ. α' της από 4.11.1950 Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), καθώς δεν παρακωλύεται το δικαίωμα του αναιρεσειόντος για την άσκηση παραδεκτών λόγων έφεσης.
ΑΠ 1769/2024, areiospagos.gr Όχι μεταβίβαση κεφαλαίου υπαιτιότητας	εφόσον εκκαλούντο μόνο τα κεφάλαια, που αφορούσαν το ορισμένο των αγωγικών κονδυλίων της αποζημίωσης και της χρηματικής ικανοποίησης, από άποψη ποσοτικού προσδιορισμού της, μόνο αυτά μεταβιβάστηκαν στο Εφετείο, όχι δε και το κεφάλαιο της υπαιτιότητας, εφόσον το τελευταίο δεν συνέχεται αναγκαστικά με τα εν λόγω κεφάλαια, επί των οποίων διάφορη κρίση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου δεν επιδρά επί εκείνου της υπαιτιότητας.
ΑΠ 270/2018, areiospagos.gr Η προσβολή του κεφαλαίου περί υπαιτιότητας του	Από την παραδεκτή εκτίμηση των κατωτέρω διαδικαστικών εγγράφων προκύπτει, ότι με την έφεση της ενάγουσας -ήδη αναιρεσίβλητης- προσβλήθηκε η εκκαλούμενη απόφαση κατά το περί υπαιτιότητας του ανηλικού κεφάλαιο της εν λόγω απόφασης και τα συνεπεία αυτής αξιούμενα από την ενάγουσα κονδύλια

ανηλίκου δεν είναι προσβαλλόμενο το ίδιο ή αναγκαίως συνεχόμενο με το κεφάλαιο της υπαιτιότητας λόγω παραμέλησης εποπτείας ανηλίκου	αποζημίωσης και όχι το περί υπαιτιότητας της πρώτης αναιρεσεύουσας λόγω παραμέλησης εποπτείας ανηλίκου κεφάλαιο, ούτε το κεφάλαιο της παρεμπόμπουσας αγωγής της ασφαλιστικής εταιρείας, κεφάλαια τα οποία δεν μεταβιβάστηκαν στο δευτεροβάθμιο Δικαστήριο, ούτε συνεχονται αναγκαστικά με τα κεφάλαια της εκκαλουμένης, που έπληττε η ανωτέρω έφεση. Το δεύτερο μάλιστα εξ αυτών αφορά σε άλλη δίκη, αυτή μεταξύ των εφεσιβλήτων και όχι μεταξύ εκκαλούσας και πρώτης εφεσίβλητης.
ΑΠ 1836/2024, areiospagos.gr Το κεφάλαιο των τόκων συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο της κύριας απαίτησης, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι μεταβιβάζεται όταν προσβληθεί το κεφάλαιο για την κύρια απαίτηση. Μεταβιβάζεται όταν με την έφεση ζητείται η απόρριψη της αγωγής στο σύνολό της.	Ως εκ τούτου, οι τόκοι, που αποτελούν "παρεπόμενη" σε σχέση με την κύρια απαίτηση αξίωση και δεν είναι επιτρεπτή η επιδίκασή τους, χωρίς σχετική αίτηση, αποτελούν χωριστό "κεφάλαιο" και είναι ζήτημα εκτίμησης του δικογράφου της έφεσης, που υπόκειται, κατά το άρθρο 561 παρ. 2 του ΚΠολΔ, στον έλεγχο του Αρείου Πάγου, αν με αυτή προσβάλλεται και το κεφάλαιο των τόκων. Και ναι μεν το κεφάλαιο των τόκων συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο για την κύρια απαίτηση, η έννοια όμως του "αναγκαστικά συνεχόμενου κεφαλαίου" [που προβλέπεται μόνον επί πρόσθετων λόγων έφεσης (ΚΠολΔ 520 § 2) και αντέφεσης (ΚΠολΔ 523)] δεν αφορά, κατά το άρθρο 522 του ΚΠολΔ και το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης (ΑΠ 732/2022, 160/2021, 15/2020, 207/2017). [...] Συνεπώς και, σύμφωνα με όσα προεκτέθηκαν στο οικείο μέρος της νομικής σκέψης που προηγήθηκε, μεταβιβάστηκε στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο και το κεφάλαιο των τόκων και δη της έναρξης αυτών επί της επιδικασθείσας από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απαίτησης (νοσοκομειακού επιδόματος) των ανωτέρω εναγόντων αντίστοιχων αναιρεσειόντων, έστω και αν οι λόγοι έφεσης δεν αναφέρονταν ειδικά ως προς το κεφάλαιο των τόκων και ειδικότερα την έναρξη αυτών, αφού τα ήδη ανωτέρω αναιρεσίβλητα με την έφεσή του το καθένα ζητούσαν την απόρριψη της αγωγής στο σύνολό της

ΑΠ 700/2023, areiospagos.gr Το κεφάλαιο που αφορά την προσβολή μέρος του αιτήματος καταβολής δεν είναι προσβαλλόμενο το ίδιο ή αναγκαίως συνεχόμενο με το κεφάλαιο που αφορά τη καταβολή ποσών για τους τόκους υπερημερίας, τα έξοδα αντιγράφου της επιταγής εκτέλεσης, τα τέλη απογράφου και τη δαπάνη σύνταξης και επίδοσης της επιταγής εκτέλεσης Δεν πλήττεται το αυτοτελές αυτό κεφάλαιο με την αναφορά στην έφεση ότι « ...έχει κακώς διαλάβει της προσοχής της εκδούντος την εκκαλουμένη, πως δεν αποδεικνύονται οι ουσιαστικοί ισχυρισμοί του Δ. Α. ότι δήθεν εξετέλεσε το έργο που είχε αναλάβει βάσει της	η εναγομένη ΕΤΑΔ ΑΕ άσκησε έφεσή της με την οποία παραπονείται μόνο για την παραδοχή κατά ένα μέρος του αιτήματος καταβολής του ποσού των 1.167.740,90 ευρώ, ενώ δεν πλήττει με λόγο έφεσης την πρωτόδικη απόφαση για την απόρριψη των δύο ανωτέρω αιτημάτων καταβολής των ποσών των 286.256,68 και των 237.155,30 ευρώ (τα οποία αποτελούν τους τόκους υπερημερίας, τα έξοδα αντιγράφου της επιταγής εκτέλεσης, τα τέλη απογράφου και τη δαπάνη σύνταξης και επίδοσης της επιταγής εκτέλεσης), ως προς τα οποία ήταν η νικήσας διάδικος. Ακολουθώντας ο ενάγων άσκησε αντέφεση κατά της ανωτέρω απόφασης και για τον αναφερόμενο στην αντέφεση λόγο και ζήτησε να εξαφανισθεί η εκκαλούμενη απόφαση μόνο ως προς το κεφάλαιο που απέρριψε τα ανωτέρω αιτήματα της αγωγής του ποσών 286.256,68 και των 237.155,30 ευρώ, ώστε να γίνει δεκτή η αγωγή του και ως προς αυτά, επικαλούμενος ότι με την έφεσή της η ΕΤΑΔ Α.Ε. προσβάλλει και το κεφάλαιο απόρριψης των αιτημάτων αυτών. Το Εφετείο, με την προσβαλλόμενη απόφασή του, απέρριψε την αντέφεση ως απαράδεκτη με την ακόλουθη αιτιολογία: "...Με το μοναδικό λόγο αντέφεσης, ο αντεκκαλών ισχυρίζεται, ότι εσφαλμένα το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο απέρριψε το αίτημα της αγωγής του περί επιδίκασης του ποσού των 286.256,68 ευρώ και του ποσού των 237.155,30 ευρώ, που, όπως προεκτέθηκε, αφορούν σε τόκους υπερημερίας και δικαστικά έξοδα και τέλη, με τα οποία επιβαρύνθηκε ο αντεκκαλών, λόγω της καθυστέρησης καταβολής της εργολαβικής αμοιβής στην ανάδοχο εταιρία. Με το ανωτέρω περιεχόμενο, σύμφωνα με τις νομικές σκέψεις, που προεκτέθηκαν, η αντέφεση δεν είναι παραδεκτή, καθόσον με αυτήν πλήττεται κεφάλαιο της εκκαλουμένης απόφασης, που δεν έχει εκκληθεί με την έφεση ούτε συνέχεια αναγκαίως με τα κεφάλαια που έχουν εκκληθεί με αυτήν. Επισημαίνεται ότι, στην υπό κρίση έφεση αναφέρεται "...έχει κακώς διαλάβει της προσοχής της εκδούντος την εκκαλουμένη, πως δεν αποδεικνύονται οι ουσιαστικοί ισχυρισμοί του Δ. Α. ότι δήθεν εξετέλεσε το έργο που είχε αναλάβει
---	--

από 3-12-2003 προγραμματικής συμβάσεως και ότι εξαιτίας μη δικής μας συνεισφοράς αναγκάστηκε να καταβάλει ποσά κατόπιν επίδοσης απογράφων δικαστικών αποφάσεων από την ανάδοχο εταιρία». πρβλ. ΑΠ 728/1980, ΝοΒ 1981.34· 174/2010, ΕΠολΔ 2010.860· 842/2010 ΝοΒ 2010.2482 = ΕΠολΔ 2010.861 σημ. Μπαμπινιώτη «χωριστό κεφάλαιο και είναι ζήτημα εκτιμήσεως του δικογράφου της εφέσεως, εάν με αυτήν προσβάλλεται και το κεφάλαιο περί τόκων»	βάσει της από 3-12-2003 προγραμματικής συμβάσεως και ότι εξαιτίας μη δικής μας συνεισφοράς αναγκάστηκε να καταβάλει ποσά κατόπιν επίδοσης απογράφων δικαστικών αποφάσεων από την ανάδοχο εταιρία". Αναφέροντας τα ανωτέρω η εκκαλούσα, δεν πλήττει με την υπό κρίση έφεσή της την εκκαλουμένη απόφαση, κατά το κεφάλαιο αυτής, με το οποίο απερρίφθη το αυτοτελές αγωγικό αίτημα περί επιδίκασης στον ενάγοντα των προαναφερομένων ποσών, ούτε ζητεί την εξαφάνιση της εκκαλουμένης απόφασης κατά το κεφάλαιο αυτό, που την ωφελεί. Εξάλλου, το εν λόγω κεφάλαιο της εκκαλουμένης απόφασης, που πλήττεται με την αντέφεση, δεν είναι, κατά την προκτεθείσα έννοια, αναγκαίως συνεχόμενο με τα, ως άνω, εκκληθέντα με την έφεση κεφάλαια, αφού είναι αυτοτελές και δεν αποτελεί προκριματικό για την παραδοχή τους ζήτημα, δεν αφορά σε παρεπόμενα ή παρακολουθήματα της προσβαλλόμενης με την έφεση απαίτησης, ούτε διαμορφώνει ή προσδιορίζει το περιεχόμενο εκείνων, έτσι ώστε τυχόν διάφορη κρίση του δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου, από εκείνη του πρωτοβαθμίου, να επηρεάζει και την κρίση επί των εκκληθέντων με την έφεση κεφαλαίων. Κατόπιν των ανωτέρω, η αντέφεση πρέπει να απορριφθεί αυτεπαγγέλτως, ως απαράδεκτη". Με αυτά που δέχθηκε και έτσι που έκρινε το Εφετείο με την προσβαλλόμενη απόφασή του, δεν κήρυξε παρά το νόμο απαράδεκτη την αντέφεση του αναιρεσείοντος, καθόσον τα κεφάλαια της προσβαλλόμενης απόφασης, που προσβλήθηκαν με αυτήν, δηλαδή τα αιτήματα καταβολής των ποσών των 286.256,68 και 237.155,30 ευρώ, δεν αποτελούν κεφάλαια της απόφασης, που προσβλήθηκαν με την έφεση, με την οποία, όπως προκύπτει από την παραδεκτή, κατά το άρθρο 561 παρ.2 ΚΠολΔ, επισκόπηση αυτής, προσβλήθηκε μόνο το κεφάλαιο που αφορά στο αίτημα της αγωγής για καταβολή του υπολοίπου του οφειλομένου στον ενάγοντα Δήμο από την από 3/12/2003 προγραμματική σύμβαση ποσού των 1.167.740,90 ευρώ, που είχε γίνει εν μέρει δεκτό από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ούτε αποτελούν κεφάλαια που συνεχονται
---	---

	αναγκαστικά με το προσβληθέν με την έφεση αυτό κεφάλαιο, αφού είναι αυτοτελή κεφάλαια, τα οποία δεν αποτελούν προκριματικό ζήτημα για την παραδοχή του και επίσης δεν αφορούν σε παρεπόμενα ή παρακολουθήματα αυτού, ούτε διαμορφώνουν ή προσδιορίζουν το περιεχόμενο του, έτσι ώστε τυχόν διάφορη κρίση του δευτεροβαθμίου Δικαστηρίου, από εκείνη του πρωτοβαθμίου, να επηρεάζει και την κρίση επί των εκκληθέντων με την αντέφεση κεφαλαίων.
ΕφΑθ 254/2025, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Παραδεκτός ο λόγος αντέφεσης περί επιδίκασης τόκων υπερημερίας (κατά παραδοχή σχετικού αιτήματος της εναγομένης) σε κεφάλαιο αναγκαίως συνεχόμενο με τα εκκληθέντα κεφάλαια της προσβαλλόμενης απόφασης, αδιαφόρως του ότι η εκκαλούσα δεν παραπονείται με ειδικό λόγο έφεσης για το κεφάλαιο των τόκων	Με αυτήν ο αντεκκαλών παραπονείται α) ότι το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο, το οποίο αναγνώρισε ότι οφείλεται σε αυτόν το ποσό των 18.000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, έσφαλε κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 932 ΑΚ, 2 παρ. 1 και 25 Σ, 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), αλλά και κατά την εκτίμηση των αποδείξεων, και β) ότι το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο κατ' εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 346 ΑΚ και πλημμελή εκτίμηση των αποδείξεων αναγνώρισε ότι η εναγομένη οφείλει να του καταβάλει τα επιδικασθέντα ποσά με το νόμιμο τόκο υπερημερίας και όχι επιδικίας, ζητεί δε για τους λόγους αυτούς την μεταρρύθμιση της εκκαλουμένης οριστικής απόφασης κατά τα ως άνω κεφάλαιά της και την καθ' ολοκληρίαν παραδοχή της αγωγής του κατά της εκκαλούσας και ήδη αντεφεσίβλητης ανώνυμης ασφαλιστικής εταιρίας. Οι λόγοι αυτοί τυγχάνουν παραδεκτοί και αφορούν ο μὲν πρώτος σε κεφάλαιο της εκκαλουμένης οριστικής απόφασης, το οποίο έχει προσβληθεί με την υπό κρίση έφεση, δηλαδή στο ύψος της επιδικασθείσας χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης (ένατος λόγος έφεσης, με τον οποίο αποδίδεται στην εκκαλουμένη οριστική απόφαση παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας), ο δε δεύτερος περί επιδίκασης τόκων υπερημερίας (κατά παραδοχή σχετικού αιτήματος της εναγομένης) σε κεφάλαιο αναγκαίως συνεχόμενο με τα εκκληθέντα κεφάλαια της προσβαλλόμενης απόφασης, αδιαφόρως του ότι η εκκαλούσα ανώνυμη ασφαλιστική

	εταιρία δεν παραπονείται με ειδικό λόγο έφεσης για το κεφάλαιο των τόκων, καθόσον επί αντέφεσης το κεφάλαιο των τόκων αποτελεί αναγκαίως συνεχόμενο κεφάλαιο με το εκκληθέν κεφάλαιο της επιδικαζόμενης απαίτησης, αφού αξίωση τόκων δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αξίωση προς καταβολή κεφαλαίου (ΑΠ 1322/2018, ΑΠ 1449/2014, ΑΠ 1116/2013, ΜονΕφΑΘ 1274/2024, ΜονΕφΑΘ 62/2024, ΜονΕφΑΘ 4629/2021 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Β. Βαθρακοκοίλης, Η έφεση, 2015, υπό το άρθρο 523, ιδίως αριθ. 1529 επ - κατ' άλλη άποψη πρόκειται περί ενιαίου κεφαλαίου με την απαίτηση και όχι περί αναγκαίως συνεχόμενου με το εκκληθέν κεφάλαιο της απαίτησης, βλ ΑΠ 165/1974 ΝοΒ 1974.1052) .
ΑΠ 673/2020, areiospagos.gr Το κεφάλαιο των τόκων συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο της κύριας απαίτησης	Ως αναγκαίως δε συνεχόμενα κεφάλαια θεωρούνται και τα κεφάλαια με τα οποία επιδικάζονται κεφάλαιο και τόκοι επί αυτού, αφού αξίωση προς καταβολή τόκων δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αξίωση προς καταβολή κεφαλαίου (ΑΠ 1699/1991, ΑΠ 1563/1990). κοινωφελούς χαρακτήρα δημοτική επιχείρηση του Δήμου Νεάπολης Συκεών, για τις οφειλές της επιβαρύνεται με τόκο 6% ετησίως και όχι με το νόμιμο τόκο υπερημερίας.
ΑΠ 35/2020, areiospagos.gr Πρόσθετοι λόγοι αναίρεσης βασιζόμενοι σε ανύπαρκτο κεφάλαιο περί ευθείας παραβίασης διάταξης ουσιαστικού δικαίου	προσάπτεται στην προσβαλλομένη απόφαση η αναιρετική πλημμέλεια για ευθεία παραβίαση της ουσιαστικού δικαίου διάταξης του άρθρου 512 ΑΚ, ενώ με τον πρώτο λόγο του δικογράφου των προσθέτων λόγων αποδίδεται σ' αυτή η πλημμέλεια από τον αρ. 19 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, για εκ πλαγίου παραβίαση της ίδιας ως άνω διάταξης. Οι λόγοι αυτοί είναι απαράδεκτοι, διότι αφορούν ανύπαρκτο κεφάλαιο της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Συγκεκριμένα το Εφετείο, όπως προκύπτει από το προεκτεθέν περιεχόμενο της πληττομένης αποφάσεως του, δεν ασχολήθηκε με την εφαρμογή ή μη της εν λόγω διάταξης, ούτε και εν όψει των παραδοχών του αλλά και του άνω αντικειμένου της δίκης, ήταν αυτή εφαρμοστέα, καθόσον δεν αντιμετώπισε καταλυτική της αγωγής ένσταση θεμελιούμενη στη συγκεκριμένη διάταξη, χωρίς μάλιστα να προσάπτεται στην απόφαση πλημμέλεια από τον αρ. 8 του άρθρου 559 ΚΠολΔ.

ΑΠ 906/2021, areiospagos.gr Το κεφάλαιο διόρθωσης απόφασης κατ' άρθρο 315 ΚΠολΔ δεν είναι προσβαλλόμενο το ίδιο ή αναγκαίως συνεχόμενο με τα προσβληθέντα κεφάλαια	με το κεφάλαιο που προσβλήθηκε με την έφεση, δεδομένου ότι η έφεση του εκκαλούντος-αναιρεσιβλήτου είχε ως μοναδικό λόγο τη διόρθωση της εκκληθείσας πρωτοβάθμιας απόφασης κατά το άρθρο 315 ΚΠολΔ. οι αντεκκαλούντες παραπονούνται: (α) για τη μη αποδοχή από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο του αιτήματός τους για αναβολή της δίκης κατ' άρθρο 250 ΚΠολΔ, (β) για αοριστία της αγωγής όσον αφορά την υπαιτιότητά τους, (γ) για έλλειψη παθητικής νομιμοποίησης όσον αφορά την πρώτη και δεύτερη των αντεκκαλούντων, (δ) για έλλειψη αδικοπρακτικής ευθύνης των αντεκκαλούντων (καθώς, μάλιστα, όπως επικαλούνται, ένας εξ αυτών – Φ. Λ. – ήδη αθωώθηκε από το ποινικό δικαστήριο, ενώ έτερος – Χ. Έ. – έχει ασκήσει αναίρεση κατά της απόφασης που τον καταδίκασε) και (ε) για το ύψος της επιδικασθείσας χρηματικής ικανοποίησης. Όμως, όπως προαναφέρθηκε, τα ως άνω κεφάλαια της εκκαλούμενης απόφασης δεν προσβλήθηκαν με έφεση, ούτε και συνέχονται αναγκαίως με το προσβληθέν με αυτήν κεφάλαιο
ΑΠ 1874/2022, areiospagos.gr Η κύρια και η επικουρική βάση που διαφέρουν μεταξύ τους κατά την ιστορική αιτία και νόμιμο λόγο δεν συνεχούνται μεταξύ τους	Εάν η αγωγή στηρίζεται σε κύρια και επικουρικές βάσεις, που διαφέρουν μεταξύ τους κατά την ιστορική αιτία και το νομικό λόγο, ήτοι όταν ο ενάγων, στον οποίο αναγνωρίζεται το δικαίωμα κατ' εξαίρεση της από το άρθρο 219 ΚΠολΔ απαγόρευσης ασκήσεως αγωγής υπό αίρεση, να στηρίζει την αγωγή του σε άλλη βάση για την περίπτωση που απορριφθεί η κύρια βάση της, οι διατάξεις της απόφασης, που αναφέρονται στις διαφορετικές βάσεις, συνιστούν διαφορετικά κεφάλαια, που δεν συνεχούνται μεταξύ τους, διότι κάθε βάση και αίτημα της αγωγής διατηρούν την αυτοτέλειά τους, έστω και αν σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο. [...] Ο λόγος αυτός της έφεσης ... κρίνεται απορριπτέος ως αλυσιτελής καθότι δεν πλήττεται καθόλου με αυτόν η αιτιολογία της εκκαλουμένης, που στηρίζει το διατακτικό της. Ειδικότερα, όπως προκύπτει από την εκκαλουμένη απόφαση, η ένδικη αγωγή έγινε δεκτή κατ' ουσίαν ως προς το κύριο αίτημά της, που ήταν η

	αναγνώριση της ακυρότητας της επίδικης διαθήκης λόγω μη γνησιότητας και πλαστότητας των υπογραφών της διαθέτιδας, ενώ ο ανωτέρω λόγος της έφεσης αφορά την επικουρική βάση και αίτημα της αγωγής, ήτοι την κήρυξη από το Δικαστήριο της ακυρότητας της επίδικης διαθήκης (ακυρωσία) λόγω εξαπάτησης της διαθέτιδος (άρθρο 1782 εδ. β ΑΚ), ενόψει και της διανοητικής κατάστασης της υγείας της, η οποία δεν εξετάστηκε κατ' ουσία από το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και δεν αποτέλεσε αιτιολογία, στηρίζουσα οριστική διάταξη της εκκαλουμένης. [...] Ο μοναδικός αυτός λόγος του δικογράφου των πρόσθετων λόγων έφεσης είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, αφού... δεν αναφέρεται ούτε στα εκκληθέντα με την έφεση κεφάλαια της εκκαλούμενης απόφασης ούτε στα συνεχόμενα αναγκαίως με αυτά κεφάλαια, κατά τη νόμιμη επί του προκειμένου ένσταση των εφεσιβλήτων, η οποία ένσταση άλλωστε, ερευνάται και αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο. Διότι, συνιστά διαφορετικό κεφάλαιο της εκκαλούμενης απόφασης η οριστική διάταξή της, με την οποία έγινε δεκτή ως νόμιμη και βάσιμη η αγωγή ως προς την κύρια βάση της, ήτοι της αναγνώρισης της ακυρότητας της επίδικης διαθήκης λόγω μη γνησιότητας των υπογραφών της διαθέτιδας, το οποίο (κεφάλαιο) δεν συνέχεται με το κεφάλαιο της επικουρικής της βάσης και αιτήματος, ήτοι της κήρυξης της ακυρότητας της διαθήκης, λόγω απάτης, που μετέλθε ο εναγόμενος, εκμεταλλευόμενος τη διανοητική κατάσταση της διαθέτιδος, κατά το χρόνο σύνταξης και κατάθεσης της μυστικής διαθήκης, εξαιτίας των προβλημάτων υγείας της και των φαρμάκων που λάμβανε και η οποία (επικουρική βάση) θεμελιώνεται στη διάταξη του άρθρου 1782 ΑΚ και διατηρεί την αυτοτέλειά της, έστω και αν σωρεύθηκε στο ίδιο δικόγραφο.
ΑΠ 505/2017, areiospagos.gr	Η αναιρεσίβλητη, με την ασκηθείσα εμπρόθεσμα έφεση της, προσέβαλε την διάταξη της πρωτοβάθμιας απόφασης, που έκανε δεκτό το αγωγικό κονδύλιο του επιδόματος αυξημένης ευθύνης, ο δε αναιρεσείων, με τις από 28-1-2013 εμπρόθεσμα προτάσεις του,

Μη αναγκαίως συνεχόμενα κεφάλαια τα οποία πηγάζουν από διαφορετική νομική αιτία (επίδομα αυξημένης ευθύνης – επίδομα πληροφορικής)	άσκησε αντέφεση, κατ' άρθρο 523 ΚΠολΔ, με την οποία ζητούσε την παραδοχή του αγωγικού κονδυλίου του επιδόματος πληροφορικής, που απορρίφθηκε με την πρωτοβάθμια απόφαση, ήτοι κεφαλαίου που δεν συνεχεται, όπως κρίθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση, με το προβαλλόμενο κεφάλαιο του επιδόματος της αυξημένης ευθύνης με την έφεση της αναιρεσίβλητης ,με την αιτιολογία ότι " η νομική αιτία από την οποία πηγάζει το εκκληθέν κεφάλαιο (για το επίδομα αυξημένης ευθύνης), είναι διαφορετική από εκείνη, από την οποία πηγάζει το κεφάλαιο, πληγέν με την αντέφεση (για το επίδομα πληροφορικής)". Συνεπώς, το Εφετείο που αποφάνθηκε ως άνω και έκρινε अपараδέκτη την αντέφεση κατά το ως άνω κεφάλαιο του επιδόματος πληροφορικής, σωστά εφήρμοσε τις διατάξεις των άρθρων 522 και 523 παρ.1 του ΚΠολΔ.
Εφαθ 3987/2024, ΤΝΠ ΔΣΑ η σχετική με την ανταγωγή διάταξη της απόφασης αποτελεί ιδιαίτερο κεφάλαιο που δε συνεχεται με το αναφερόμενο στην αγωγή	Εξάλλου, η ανταγωγή, αν και αποβλέπει στην πληρέστερη υπεράσπιση του εναγομένου και είναι παρεπόμενο αυτής, εξετάζεται αυτοτελώς και ξεχωριστά από την αγωγή, με την οποία δεν είναι αναγκαίο να έχει οποιαδήποτε συνάφεια. Εξαιτίας τούτου η σχετική με την ανταγωγή διάταξη της απόφασης αποτελεί ιδιαίτερο κεφάλαιο που δεν συνεχεται με το αναφερόμενο στην αγωγή, για αυτό και δεν θίγεται με την έφεση που αφορά την τελευταία, ούτε μεταβιβάζεται με αυτήν (έφεση) η υπόθεση στο εφετείο και ως προς εκείνη (ανταγωγή). Συνεπώς, δεν επιτρέπεται στην περίπτωση αυτή να ασκηθεί αντέφεση ως προς την ανταγωγή (ΑΠ 672/1993, ΕλλΔνη 1994.1271, ΕφαΘ 4915/1986, Δίκη 1986.615, ΕφΠειρ 467/2014, ΤΝΠ Νόμος, ΕφΔωδ 37/2014, ΤΝΠ Νόμος, ΕφΔωδ 178/2009, ΤΝΠ Νόμος, ΕφΔωδ 133/2004, ΤΝΠ Νόμος)
ΕφΠειρ 28/2023, ΤΝΠ ΔΣΑ Άσκηση αντέφεσης και έννοια συνεχόμενων κεφαλαίων – οι ενστάσεις δεν εισάγουν	Ως κεφάλαια κατά την έννοια του άρθρου 523 § 1 Κ.Πολ.Δ., θεωρούνται εκείνα που ανάγονται σε αυτοτελείς αιτήσεις για παροχή προστασίας, ενώ συνεχονται με εκείνα που έχουν εκκληθεί όσα α) αφορούν παρεπόμενα ή παρακολουθήματα της κυρίας απαίτησης, β) αποτελούν προκριματικό ζήτημα της παραδοχής της έννομης προστασίας, γ) όταν οι διατάξεις της εκκαλούμενης έχουν

ιδιαίτερο κεφάλαιο διάφορο από εκείνο που διαγιγνώσκει την αγωγική αξίωση. η έφεση και η αντέφεση πλήττουν το ίδιο κεφάλαιο της εκκληθείσας απόφασης, όταν με αυτές προσβάλλονται αντιστοίχως η ολική ή μερική παραδοχή της αγωγής και αντιστοίχως η απόρριψη ή η παραδοχή των ενστάσεων γενικώς	τέτοια συνάφεια προς τα εκκληθέντα κεφάλαια, ώστε η επ' αυτών διαφορετική κρίση του δικαστηρίου να επηρεάζει την κρίση και στα κεφάλαια που έχουν εκκληθεί με την έφεση και δ) πηγάζουν από την ίδια ιστορική και νομική αιτία (ΑΠ 212/2006, ΑΠ 1396/2002, ΑΠ 317/2002 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΕφΑθ 2557/2011 ΕφΑΔ 2011, σελ. 1070 Σ. Σαμουήλ, Η Έφεση, έκδ. Ε' 2003 παρ. 617). Κάθε κεφάλαιο της εκκαλουμένης απόφασης αντιστοιχεί σε μία αυτοτελή αίτηση δικαστικής προστασίας, που δημιουργεί χωριστό αντικείμενο δίκης (στα πλαίσια της αυτής διαφοράς) αλλά και εκκρεμοδικία (ΑΠ 1449/2014 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 842/2010, ΕΠολΔ 2010/861, ΑΠ 798/2010, ΕΠολΔ 2010/862, ΑΠ 174/2010 ΔΕΕ 2010/919, ΑΠ 173/2010, ΧρΙΔ 2011/180, ΑΠ 925/1991, ΝοΒ 1992/550). Τέτοιο αυτοτελές αντικείμενο δίκης δημιουργεί λ.χ. η ανταγωγή (ΑΠ 672/1993, Δνη 1994/1271 = ΕΕΝ 1994/441, ΕφΔωδ. 37/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) ή η αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση, όχι όμως και οι ενστάσεις, οι οποίες λόγω ακριβώς του αμυντικού τους χαρακτήρα, δεν εισάγουν ιδιαίτερο αντικείμενο δίκης, ούτε διευρύνουν το αρχικό, δεν παρέχουν αυτοτελή έννομη προστασία και δεν ιδρύουν ιδιαίτερο κεφάλαιο, διάφορο εκείνου που διαγιγνώσκει την αγωγική αξίωση (ΑΠ 76/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Ν. Νίκας, Πολιτική Δικονομία, ΙΙΙ, 2007, § 112, αρ. 86, σελ. 181). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα στο ίδιο κεφάλαιο της εκκαλουμένης απόφασης, που αποφαίνεται περί του παραδεκτού και της βασιμότητας του αυτοτελούς αιτήματος παροχής έννομης προστασίας να συμπεριλαμβάνεται και η κρίση του δικαστηρίου περί του παραδεκτού και της βασιμότητας και οποιασδήποτε ένστασης, που προβλήθηκε ως άμυνα κατά του αιτήματος αυτού (ΑΠ 249/2016, ΑΠ 1543/2007 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ). Έτσι, η έφεση και η αντέφεση πλήττουν το ίδιο κεφάλαιο της εκκληθείσας απόφασης, όταν με αυτές προσβάλλονται αντιστοίχως η ολική ή μερική παραδοχή της αγωγής και αντιστοίχως η απόρριψη ή η παραδοχή των ενστάσεων γενικώς (Β. Ρήγας, Ζητήματα εκ του δικαίου της εφέσεως, σε Δνη 39/749 επομ. [752]). Κατ' εξαίρεση, ξεχωριστό κεφάλαιο της
---	---

	εκκαλουμένης απόφασης αποτελεί η απόφασή της επί προταθείσας ένστασης συμψηφισμού (ΑΠ 76/2015, ο.π., Ν. Νίκας, ο.π., Κ. Μακρίδου, ο.π., σελ. 118 επομ., Αγ. Μπακόπουλος, Οι εξουσίες του εφετείου μετά την εξαφάνιση της εκκαλουμένης, σε Δνη 1989/264 επομ. [271], Ε. Ρίκος, Τα όρια της μεταβιβάσεως, σε Δνη 1985/181 επομ.) ως προς την ανταπαίτηση που προτάθηκε σε συμψηφισμό (βλ. και Κ. Παπαδόπουλου, Η αναιρετική διαδικασία κατά τον ΚΠολΔ, 1997, § 190, σελ. 335), δεδομένου ότι, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 221 § 2 ΚΠολΔ, η πρόταση της ένστασης συμψηφισμού συνεπάγεται εκκρεμοδικία, υπό την έννοια ότι η ανταπαίτηση που θεμελιώνει τον συμψηφισμό καθίσταται έκτοτε εκκρεμής και, συνεπώς, κρίνεται και αυτή ως κύριο ζήτημα στη δίκη, στο πλαίσιο της οποίας ο συμψηφισμός προτάθηκε. (ΑΠ 76/2015, ο.π., Ν. Νίκας, ο.π., Κ. Μακρίδου, ο.π., σελ. 118 επομ., Δ. Κονδύλης, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, 2007, σελ. 144 επομ., 436 επομ.). Ως ιδιαίτερο κεφάλαιο δίκης θα πρέπει να έχει μεταβιβασθεί με την έφεση και δεν ερευνάται μετά την εξαφάνιση της εκκαλούμενης απόφασης. Επομένως, η προβολή του κεφαλαίου της ένστασης συμψηφισμού με την αντέφεση προϋποθέτει ότι συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο που εκκαλείται με το εφετήριο (Β. Βαθρακοκοίλης η έφεση 2015 σ. 310, Κ. Μακρίδου, ο.π., σελ. 17).
ΤρΕφΑθ 786/2025, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Το κεφάλαιο που αφορά την παραπομπή ενώπιον του αρμόδιου του Δικαστηρίου δεν είναι προσβαλλόμενο το ίδιο ή αναγκαίως συνεχόμενο με το κεφάλαιο της διεθνούς δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων	Σημειώνεται δε ότι σε κάθε περίπτωση οι πρόσθετοι λόγοι της από 14-9-2019 έφεσης, σύμφωνα και με τα αναφερόμενα στη νομική σκέψη υπό στοιχείο II της παρούσας, γενομένου δεκτού και του σχετικού ισχυρισμού του εναγόμενου - εφεσίβλητου ως βάσιμου, είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι και για το λόγο ότι με την από 14-9-2019 έφεση πλήττεται η εκκαλούμενη απόφαση κατά το κεφάλαιό της με το οποίο η ένδικη αγωγή παραπέμφθηκε να δικαστεί ενώπιον του Τμήματος Ναυτικών Διαφορών του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Πειραιά, ως το καθ' ύλη και κατά τόπο αρμόδιο δικαστήριο για την εκδίκασή της, ενώ οι πρόσθετοι λόγοι έφεσης αφορούν το κεφάλαιο της εκκαλούμενης απόφασης, με το οποίο κρίθηκε ότι υφίσταται διεθνής

	δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων για την εκδίκαση της ένδικης αγωγής και ουσιαστικά βάζουν κατά της (κάτωθι αναφερόμενης) από 22-7-2019 έφεσης του εναγομένου (με την οποία προσβάλλεται η εκκαλούμενη απόφαση κατά το κεφάλαιό της, με το οποίο κρίθηκε ότι υφίσταται διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων).
ΜονΕφΑθ 1387/2025, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Αυτεπαγγέλτως ερευνώμενα από το δικαστήριο	Με τους πρόσθετους λόγους το εκκαλούν αναφέρεται σε θέμα αυτεπαγγέλτως ερευνόμενο από το δικαστήριο, δηλαδή το ορισμένο της αγωγής και συνεπώς η απαίτηση του αναγκαίως συνεχόμενου κεφαλαίου του άρθρου 520 ΚΠολΔ υποχωρεί (Στ. Πανταζόπουλος, ανωτ, άρθρο 520 αριθ. 31, ΕφΛαρ 440/2013, Δικογρ 2014, 250)
ΜονΕφΠειρ 545/2023, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Εργατικές διαφορές αναγκαία συνοχή κεφαλαίων σχετικών με το κύρος της καταγγελίας της σύμβασης εργασίας	Υπό την έννοια αυτή αναγκαία συνοχή καταφάσκεται μεταξύ περισσότερων κεφαλαίων της εκκαλουμένης που αποφαινόμενοι επί πλειόνων αξιώσεων του ενάγοντος εργαζομένου έναντι του εναγόμενου εργοδότη του, οι οποίες απορρέουν από την ίδια έννομη σχέση εργασίας (Κ. Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι έφεσης κατά τον ΚΠολΔ, 2000, σελ. 164 - 165), όπως είναι οι αξιώσεις για μισθούς υπερημερίας λόγω καταχρηστικής καταγγελίας της σύμβασης εργασίας και για χρηματική ικανοποίηση της ηθικής βλάβης που προκλήθηκε στον εναγόμενο από την προσβολή της προσωπικότητάς του συνεπεία της καταγγελίας αυτής. Κατ' ακολουθίαν, ο πέμπτος πρόσθετος λόγος έφεσης, με τον οποίο η εκκαλούσα πλήττει, το μη προσβληθέν με το εφετήριο, κεφάλαιο της εκκαλουμένης, με το οποίο έγινε δεκτή κατ' ουσίαν η αξίωση του ενάγοντος να λάβει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης από την φερόμενη ως άκυρη καταγγελία της εργασιακής του σύμβασης, βάλλει κατά κεφαλαίου της πρωτοβάθμιας απόφασης που τελεί σε σχέση αναγκαίας συνοχής προς το εκκληθέν κεφάλαιό της, το σχετικό με το κύρος της καταγγελίας αυτής και, συνεπώς, κρίνεται παραδεκτός, απορριπτομένων ως αβασίμων των συναφών αντίθετων ισχυρισμών του εφεσίβλητου.

ΕφΔωδ 91/2018, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Ηθική βλάβη λόγω ακυρότητας της καταγγελίας με το κεφάλαιο καταβολής μισθών είναι αναγκαίως συνεχόμενα καθόσον και τα δύο πηγάζουν από την ίδια ιστορική αιτία	Στις εργατικές διαφορές το κεφάλαιο της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ακυρότητας της καταγγελίας της εργασιακής συμβάσεως, συνεπεία της οποίας ο μισθωτός υπέστη ηθική βλάβη, συνέχεται αναγκαστικά με το εκκληθέν κεφάλαιο της καταβολής μισθών, καθόσον και τα δύο πηγάζουν από την ίδια ιστορική αιτία ήτοι την ακυρότητα της καταγγελίας της εργασιακής συμβάσεως (ΕφΑθ 4340/2006, Δ/νη 206.909, ΕφΑθ 8294/1988, Δ/νη 31.829, βλ. Σαμουήλ, ό.π. παρ. 660).
ΜονΕφΑθ 3323/2025 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Οι λόγοι ακύρωσης πρακτικού αρχαιρεσιών δεν είναι προσβαλλόμενοι οι ίδιοι ή αναγκαίως συνεχόμενοι μεταξύ τους	Ο αντεκκαλών,, ισχυρίζεται ότι, παρότι νικήσας διάδικος στην πρωτόδικη δίκη, βλάπτεται από τις αιτιολογίες της εκκαλουμένης, με τις οποίες απέρριψε σιωπηρώς, ως ισχυρίζεται, τους λοιπούς λόγους ακύρωσης, ήτοι τους 5°, 6°, 7°, 8°, 12°, 13°, 14° και 15°, δημιουργώντας έτσι δυσμενές σε βάρος του δεδικασμένο. Ωστόσο, πέραν του ότι η εκκαλουμένη δεν εξέτασε καθόλου τους λόγους αυτούς, παρεκλούσης, ως αναφέρει, της έρευνάς τους, η ένδικη αντέφεση τυγχάνει απαράδεκτη. Και τούτο διότι, εφόσον οι λόγοι της ένδικης έφεσης δεν πλήττουν, κατά τα ανωτέρω, τους ανωτέρω μη ερευνηθέντες λόγους ακύρωσης του άνω πρακτικού αρχαιρεσιών, συνακόλουθα, οι λόγοι της αντέφεσης δεν προβάλλονται παραδεκτά, καθώς με αυτούς δεν προσβάλλεται ούτε κάποιο εκ των προσβληθέντων ως άνω, με τους λόγους της κρινόμενης έφεσης, κεφαλαίων της εκκαλουμένης απόφασης, αλλ' ούτε και κάποιο αναγκαίως, με τα προαναφερθέντα εκκληθέντα κεφάλαια της εκκαλουμένης απόφασης, συνεχόμενο κεφάλαιο αυτής.
ΤρΕφΑθ 4888/2025 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	Από τη σαφή διατύπωση της τελευταίας αυτής διατάξεως, προκύπτει ότι το παραδεκτό των πρόσθετων λόγων εφέσεως κρίνεται σε σχέση με τα κεφάλαια που έχουν προσβληθεί με την έφεση του

Κεφάλαια του ίδιου του ασκούντος τους πρόσθετους λόγους όχι των ομοδίκων του	ιδίου του ασκούντος τους πρόσθετους λόγους και όχι με τις εφέσεις των τυχόν ομοδίκων του, έστω και αναγκαίων (ΑΠ 189/2016 ΝΟΜΟΣ).
ΜονΠρΘεσ 36031/2025, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ αυτοτέλεια αιτήματος διενέργειας πραγματογνωμοσύνης	Στην προκείμενη περίπτωση, ο εκκαλών με τον πρώτο πρόσθετο λόγο της έφεσής του ισχυρίζεται ότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, με ελλιπή αιτιολογία και χωρίς τεκμηρίωση, απέρριψε το αίτημα επίδειξης εγγράφων, που είχε υποβάλει σε πρώτο βαθμό με τις έγγραφες προτάσεις του και με δήλωση της πληρεξουσίας δικηγόρου του στο ακροατήριο του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου κατά τη συζήτηση της 27ης-10-2023. Ωστόσο, ο πρόσθετος αυτός λόγος της έφεσης πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος, διότι δεν αναφέρεται στα εκκληθέντα, με την υπό κρίση έφεση, κεφάλαια της πρωτόδικης απόφασης ή στα αναγκαία με αυτά συνεχόμενα, αφού ο εκκαλών με την έφεσή του δεν προσβάλλει την οριστική διάταξη της πρωτόδικης απόφασης που απέρριψε ως αβάσιμο το (αυτοτελές) αίτημά του για διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, ούτε όμως το κεφάλαιο αυτό, που προσβάλλει με τον πρόσθετο λόγο έφεσης, συνέχεται αναγκαστικά με κάποια από τα κεφάλαια της εκκαλούμενης που προσέβαλε με την έφεσή του, σύμφωνα και με όσα αναφέρονται στην προηγούμενη μείζονα πρόταση.
ΑΠ 1536/2023 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Απεριόριστη προσβολή ενστάσεων με πρόσθετο λόγο έφεσης - ένσταση αοριστίας σε επικουρική βάση αγωγής με πρόσθετο λόγο έφεσης	Αντιθέτως, οι ενστάσεις, οι οποίες δεν αποτελούν κεφάλαια της δίκης (με εξαίρεση την ένσταση συμψηφισμού) φέρονται χωρίς περιορισμούς στο εφετείο με πρόσθετο λόγο έφεσης (ΑΠ 322/2022, ΑΠ 76/2015), τέτοια δε ένσταση που προτείνεται και με πρόσθετο λόγο έφεσης, συνιστά και η ένσταση αοριστίας (ΑΠ 982/2021, ΑΠ 1599/2018, ΑΠ 1597/2018). [...]Επομένως, στο πλαίσιο του εκκληθέντος κεφαλαίου που αφορούσε παράπονο για την επιδίκαση με την πρωτοβάθμια απόφαση στην ενάγουσα και τότε εφεσίβλητη [ήδη αναιρεσίβλητη] ποσών βάσει της επικουρικής βάσης της αγωγής (αδικαιολόγητο

	πλουτισμό) και του σχετικού αιτήματος, το οποίο ως αυτοτελές αίτημα παροχής έννομης προστασίας περιλαμβάνει και τις κατ' αυτού ενστάσεις, ήταν παραδεκτή η προβολή της ένστασης αοριστίας της ως άνω επικουρικής βάσης της αγωγής με πρόσθετο λόγο έφεσης, που περιήχεται στο από 18-2-2021 με αριθ. κατάθ./18-2-2021 ίδιο δικόγραφο προσθέτων λόγων έφεσης των εναγομένων και ήδη αναιρεσειουσών. Κατά συνέπεια η προσβαλλόμενη απόφαση που απέρριψε ως απαράδεκτο το δεύτερο πρόσθετο λόγο της έφεσης με τον οποίο προβαλλόταν η ένσταση αοριστίας της ως άνω επικουρικής βάσης, ως μη συνεχόμενο με τα εκκληθέντα κεφάλαια της προσβαλλόμενης απόφασης, ενώ έπρεπε να τον ερευνήσει
ΕφΠειρ 28/2023, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ Αυτοτελές κεφάλαιο η ένσταση συμψηφισμού	Κατ' εξαίρεση, ξεχωριστό κεφάλαιο της εκκαλουμένης απόφασης αποτελεί η απόφασή της επί προταθείσας ένστασης συμψηφισμού (ΑΠ 76/2015, ο.π., Ν. Νίκας, ο.π., Κ. Μακρίδου, ο.π., σελ. 118 επομ., Αγ. Μπακόπουλος, Οι εξουσίες του εφετείου μετά την εξαφάνιση της εκκαλουμένης, σε Δνη 1989/264 επομ. [271], Ε. Ρίκος, Τα όρια της μεταβιβάσεως, σε Δνη 1985/181 επομ.) ως προς την ανταπαίτηση που προτάθηκε σε συμψηφισμό (βλ. και Κ. Παπαδόπουλου, Η αναιρετική διαδικασία κατά τον ΚΠολΔ, 1997, § 190, σελ. 335), δεδομένου ότι, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 221 § 2 ΚΠολΔ, η πρόταση της ένστασης συμψηφισμού συνεπάγεται εκκρεμοδικία, υπό την έννοια ότι η ανταπαίτηση που θεμελιώνει τον συμψηφισμό καθίσταται έκτοτε εκκρεμής και, συνεπώς, κρίνεται και αυτή ως κύριο ζήτημα στη δίκη, στο πλαίσιο της οποίας ο συμψηφισμός προτάθηκε. (ΑΠ 76/2015, ο.π., Ν. Νίκας, ο.π., Κ. Μακρίδου, ο.π., σελ. 118 επομ., Δ. Κονδύλης, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, 2007, σελ. 144 επομ., 436 επομ.). Ως ιδιαίτερο κεφάλαιο δίκης θα πρέπει να έχει μεταβιβασθεί με την έφεση και δεν ερευνάται μετά την εξαφάνιση της εκκαλούμενης απόφασης. Επομένως, η προβολή του κεφαλαίου της ένστασης συμψηφισμού με την αντέφεση προϋποθέτει ότι συνέχεται αναγκαστικά με το κεφάλαιο που εκκαλείται με

	το εφετήριο (Β. Βαθρακοκοίλης η έφεση 2015 σ. 310, Κ. Μακρίδου, ο.π., σελ. 17). [...] Όμως οι με στοιχ. β) και γ) λόγοι της αντέφεσης, αναφέρονται σε ένταση συμψηφισμού της ανταπαιτήσεων της εφεσίβλητης, ενώ το δικόγραφο της έφεσης αφορά αποκλειστικά παράπονο της εκκαλούσας για την απόρριψη της αγωγής της ως αόριστης, δηλαδή οι άνω λόγοι εισάγουν αυτοτελές κεφάλαιο δίκης – ενστάσεων συμψηφισμού, το οποίο δεν έχει μεταβιβασθεί στο δευτεροβάθμιο Δικαστήριο με το δικόγραφο της έφεσης. Εξάλλου, η εφεσίβλητη έχει τη δυνατότητα να προβάλλει τους ανωτέρω ισχυρισμούς, όπως και την υπό (α) ένσταση εξόφλησης (που ουσιαστικά είχε το ίδιο περιεχόμενο με την ένταση συμψηφισμού) αμυνόμενη ως εφεσίβλητη – εναγόμενη κατά της έφεσης της εκκαλούσας – ενάγουσας, τους οποίους (ισχυρισμούς) μάλιστα είχε προτείνει και στο πρωτοβάθμιο Δικαστήριο.
--	---

VI. Άσκηση πρόσθετων λόγων έφεσης και αντέφεσης μετά τον ν. 5221/2025

Ο ν. 5221/2025 τροποποίησε την άσκηση των πρόσθετων λόγων έφεσης και της αντέφεσης.

Σύμφωνα με τι άρθρο 520 § 2 ΚΠολΔ, ως ισχύει από 1.1.2026, ασκούνται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας επίδοσης του ενδίκου μέσου, προσδιορίζονται στην ίδια δικάσιμο και επιδίδονται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκησή τους (η ρύθμιση δεν προβλέπει διαφορετική προθεσμία για διαδίκους κατοίκους αλλοδαπής).

Η ίδια διατύπωση επαναλαμβάνεται και στο άρθρο 523 § 2 ΚΠολΔ, ώστε πλέον η αντέφεση ασκείται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από τη λήξη της

προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, προσδιορίζεται στην ίδια δικάσιμο με την έφεση και επιδίδεται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκησή της.

Οι νέες αυτές διατάξεις έχουν υποστεί σημαντική ήδη κριτική στην θεωρία⁸⁹, ιδίως ως προς την συρρίκνωση της προθεσμίας ασκήσεως προσθέτων λόγων.

Μετά την τροποποίηση των ως άνω διατάξεων απαλείφεται ο προϋσχύσας τρόπος άσκησης των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης, που συνίστατο στην κατάθεση του δικογράφου τους στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου και στην επίδοσή του τριάντα (30) ημέρες πριν από τη συζήτηση της έφεσης.

Με τις ισχύουσες ρυθμίσεις, αμφότερα τα δικόγραφα πρέπει και πάλι να κατατίθενται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, πλην όμως η κατάθεση αυτή πρέπει να λάβει χώρα εντός σαράντα (40) ημερών από τη λήξη της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, ενώ πρέπει να επακολουθήσει και η επίδοσή τους εντός (30) ημερών από την άσκησή τους. Υπό την νέα ρύθμιση, η προθεσμία για την άσκηση των προσθέτων λόγων προσλαμβάνει χαρακτηριστικά προθεσμίας ενεργείας.

Ζητήματα που ανακύπτουν:

Ζήτημα πρώτο: Η εκκίνηση της προθεσμίας για την κατάθεση των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης. Αφετήριο σημείο, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, ορίζεται η λήξη της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης.

Όπως, όμως, συνάγεται από τις διατάξεις 495 §§ 1, 2, 2Α, 500 ΚΠολΔ, η επίδοση της έφεσης δεν αποτελεί στοιχείο του υποστατού της και ως εκ τούτου δεν προβλέπεται προθεσμία για την επίδοσή της, αλλά η τυχόν έλλειψη επίδοσής της ή ακυρότητας αυτής εγείρει ζητήματα παραδεκτού της συζήτησής της, σύμφωνα με όσα έχουν ήδη αναφερθεί⁹⁰. Ερευνητέο, επομένως, ποια προθεσμία επίδοσης της έφεσης νοείται στην προκείμενη ρύθμιση.

Ως τέτοια πρέπει, μάλλον να εκληφθεί η προθεσμία επίδοσης της κλήτευσης των διαδίκων, κατά τη διάταξη του άρθρου 495 § 2 ΚΠολΔ, δηλαδή αυτή των τριάντα

⁸⁹ Ορφανίδης, Οι τροποποιήσεις του ν. 5221/2025 στον ΚΠολΔ σε σχέση με τα ένδικα μέσα, ΕλλΔνη 2025.1332-1342.

⁹⁰ ΑΠ 83/2008 ΕλλΔνη 2008, 1050-sakkoulas-online, ΑΠ 298/1989 ΕλλΔνη 1990, 335 sakkoulas online, Κεραμεύς, Ένδικα Μέσα, 2002, σελ. 31, Βαθρακοκοίλης, Η Έφεση, 2015, σελ. 2, πλαγιάρ. 7, Νίκας, Πολιτική Δικονομία, τόμ. ΙΙΙ, 2022, σελ. 64, 65, πλαγιάρ. 49, σελ. 68, πλαγιάρ. 53, Πανταζόπουλος, Ένδικα Μέσα και Ανακοπές, 2022, σελ. 15, Απαλαγάκη Σταματόπουλος (-Ευθυμίου), ΕρμΚΠολΔ, τόμ. ΙΙ, 2022, άρθρο 495, αριθ. 1.

(30) ή εξήντα (60) ημερών, αντίστοιχα, από την κατάθεση του εφετηρίου, καθώς δεν υφίσταται άλλη σχετική προθεσμία.

Στο πλαίσιο αυτό, η προθεσμία κατάθεσης των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης εκκινεί από την παρέλευση των τριάντα (30) ημερών από την κατάθεση του εφετηρίου. (Κρίσιμος είναι λοιπόν, ο χρόνος συμπλήρωσης της προθεσμίας για την επίδοση της έφεσης, σύμφωνα με το άρθρο 144 παρ. 1 ΚΠολ)

Η αφετηρίαση των προθεσμιών αυτών δεν προϋποθέτει μάλιστα την επίδοση του εφετηρίου, αλλά μόνον τη λήξη της προθεσμίας από την κατάθεσή του, ώστε αυτές εκκινούν (δηλαδή οι προθεσμίες άσκησης πρόσθετων λόγων και αντέφεσης) ακόμα και αν τελικά δεν επιδοθεί το εφετήριο μετά της σχετικής κλήσης.

Συνακόλουθα, ακόμα και αν λάβει χώρα η επίδοση της κλήσης, πριν τη λήξη της προθεσμίας προς τούτο, ήτοι πριν παρέλθουν τριάντα (30) εξήντα ή (60) ημέρες, αντίστοιχα, από την κατάθεση του εφετηρίου, η προθεσμία άσκησης των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης θα εκκινεί από την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας. Και περαιτέρω, οι πρόσθετοι λόγοι και η αντέφεση που ασκούνται εμπροθέσμως δεν πάσχουν εκ του λόγου ότι το εφετήριο δεν επιδόθηκε, αφού η έναρξη της προθεσμίας δεν προϋποθέτει τη συντέλεση της επίδοσης αυτής.

Η λήξη της προθεσμίας αυτής δεν δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα ως προς την άσκηση των πρόσθετων λόγων έφεσης, καθώς γι' αυτούς την πρωτοβουλία έχει ο εκκαλών, ο οποίος θα έχει καταθέσει την έφεση του και θα γνωρίζει πότε θα έχει παρέλθει η σχετική προθεσμία από την κατάθεσή του, τούτο δεν ισχύει για την αντέφεση.

Την αντέφεση ασκεί ο εφεσίβλητος, ο οποίος, κατά κανόνα, δεν θα γνωρίζει τον ακριβή χρόνο κατάθεσης του εφετηρίου, ώστε, εάν δεν λάβει χώρα η επίδοση του εφετηρίου, δεν θα δύναται να γνωρίζει και τον χρόνο λήξης της προθεσμίας της παρ. 2Α του άρθρου 495 ΚΠολΔ.

Για τον λόγο αυτό, ο εφεσίβλητος μπορεί, επί μη επίδοσης του εφετηρίου, να προβάλει κατά τη συζήτηση της έφεσης δικονομική του βλάβη λόγω αδυναμίας του να ασκήσει αντέφεση, οπότε η συζήτηση της έφεσης πρέπει να κηρύσσεται απαράδεκτη.

Πέραν της κατάθεσης του δικογράφου, οι ως άνω διατάξεις προβλέπουν και επίδοσή του, σε αμφοτέρως τις περιπτώσεις, εντός 30 ημερών από την άσκησή τους. Υπό το προϊσχύον δίκαιο, γινόταν δεκτό, σε αντίθεση με τα όσα ίσχυαν και ισχύουν ακόμα για την έφεση, ότι η άσκηση των πρόσθετων λόγων, κατά το άρθρο 520 § 2 ΚΠολΔ, και η άσκηση της αντέφεσης, κατά το άρθρο 523 § 2 ΚΠολΔ, προϋποθέτει και

την κοινοποίηση του δικογράφου τους στον εφεσίβλητο και στον αντεφεσίβλητο, αντίστοιχα. Σε περίπτωση, δε, μη κοινοποίησης του δικογράφου τους απορρίπτονταν ως απαράδεκτα, λόγω μη τήρησης της απαιτούμενης προδικασίας, κατά το άρθρο 111 § 1 ΚΠολΔ⁹¹.

Η κοινοποίηση πλέον κατονομάζεται στη νέα διάταξη ως επίδοση, πλην όμως διαφοροποιείται από την προηγούμενη ρύθμιση.

Ειδικότερα, ενώ κατά την τελευταία προβλεπόταν η κοινοποίηση του δικογράφου των πρόσθετων λόγων και της αντέφεσης τριάντα (30) ημέρες πριν από τη συζήτηση της έφεσης, πλέον η προθεσμία επίδοσης, που παραμένει τριάντα (30) ημέρες, υπολογίζεται από την άσκησή τους.

Με τη χρήση από τον νομοθέτη δε του όρου «άσκησης» υπονοείται ότι, σε αντίθεση με τα όσα γίνονταν δεκτά υπό το προϊσχύον δίκαιο, τόσο οι πρόσθετοι λόγοι όσο και η αντέφεση ασκούνται με μόνη την κατάθεση του δικογράφου τους και δεν αποτελεί στοιχείο της η επίδοση αυτού.

Η διαφορετική αυτή διατύπωση μάλλον αποτελεί αβλεψία και θα πρέπει να εξακολουθήσει η επίδοση να αποτελεί στοιχείο της άσκησης των προσθέτων λόγων και της αντέφεσης, άλλως αποτελεί “κενό γράμμα” η αναφορά στις σελ. 131-132 της ΑιτΕκθ του ν. 5221/2025 περί ενίσχυσης της προβλεψιμότητας και περιορισμού του φαινομένου αιφνιδιασμού του αντιδίκου λίγο πριν από τη δικάσιμο.

Υπό διαφορετική ερμηνευτική εκδοχή, πρόσθετοι λόγοι και αντέφεση θα ασκούνταν παραδεκτά άνευ της επίδοσης του δικογράφου τους, και η έλλειψη επίδοσης θα μπορούσε να επιφέρει το απαράδεκτο της συζήτησής τους, υπό την επίκληση δικονομικής βλάβης, που θα είναι αυτονόητη, λόγω του αιφνιδιασμού του αντιδίκου του ασκούντος. Έτσι, όμως, δεν περιορίζεται ο ευκταίος περιορισμός, αλλά μάλλον προκύπτει λόγος αναβολής της συζήτησης της έφεσης μετά των πρόσθετων λόγων της και της αντέφεσης.

Τα ανωτέρω καταδεικνύουν τις ισχυρές νομοτεχνικές αδυναμίες της νέας ρύθμισης, όπου κύριο μειονέκτημά της αναδεικνύεται η τοποθέτηση της αφετηρίας της προθεσμίας άσκησης της αντέφεσης στον χρόνο λήξης της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, χωρίς να ασκεί επιρροή το κατά πόσον έχει πράγματι λάβει χώρα η επίδοση της έφεσης.

⁹¹ Βλ. για την αντέφεση ΕφΑθ 4805/2007 ΕλλΔνη 2008, 872 και για τους πρόσθετους λόγους ΕφΘεσ 301/1998 ΕπισκΕμπΔ 1998, 497.

Εν προκειμένω λοιπόν εντοπίζεται ως προς τους εφεσίβλητους που κατοικούν στην αλλοδαπή το δικονομικό παράδοξο και προβληματικό από πλευράς δικονομικής ισότητας να καλούνται να ασκήσουν αντέφεση σε χρονικό σημείο στο οποίο ενδεχομένως δεν έχει λάβει καν χώρα η επίδοση της έφεσης σ' αυτούς. Σύμφωνα δε με τα άρθ. 134 Α ΚΠολΔ και 13 Καν 2020/1784, για την τήρηση του εμπρόθεσμου της επίδοσης κατ' άρθ. 523 § 2 νΚΠολΔ, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι αρκεί η πλασματική επίδοση, αλλά η συνάρτηση της αφετηρίασης της προθεσμίας προς άσκηση αντέφεσης από το τυπικό κριτήριο της λήξης του χρόνου της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, εκθέτει τον εφεσίβλητο στον κίνδυνο σοβαρού δικονομικού αιφνιδιασμού, αν συνεκτιμηθεί ο χρόνος που συνήθως απαιτείται για την ολοκλήρωση επίδοσης στην αλλοδαπή.

Επιπλέον, δεν πρέπει να διαφύγει εδώ ότι ενώ για την εκπρόθεσμη κοινοποίηση της έφεσης δεν φαίνεται να απειλείται κάποια δικονομική κύρωση πέραν της κήρυξης του απαραδέκτου της συζήτησης, η απώλεια της προθεσμίας για την άσκηση αντέφεσης επάγεται την έκπτωση από το δικαίωμα.

Επιπλέον, ο νέος τρόπος υπολογισμού της προθεσμίας ασκεί επιρροή στον προσδιορισμό της συζήτησης της έφεσης, αφού η συντομότερη δικάσιμος δεν μπορεί να είναι πριν την 72η ημέρα από την κατάθεση της έφεσης, όπως προκύπτει από το άθροισμα των 30 ημερών από την προθεσμία του άρθρου 495, § 2 ΚΠολΔ και της προθεσμίας των 40 ημερών για την κατάθεση των πρόσθετων λόγων ή της αντέφεσης.

Από άποψη διαχρονικού δικαίου, οι νέες ρυθμίσεις θα εφαρμόζονται μόνον για τις εφέσεις που κατατίθενται από την 1η.1.2026 και εντεύθεν, σύμφωνα με τη μεταβατικού δικαίου διάταξη του άρθρου 126 § 4 ν. 5221/2025.

Επί του ζητήματος σημειώνονται τα εξής:

Παλαιότερα, είχε γίνει δεκτό (με αφορμή τις διαδοχικές τροποποιήσεις του άρθ. 520 ΚΠολΔ με τους ν. 2915/2001 και 3034/2022) ότι το επιτρεπτό και η προθεσμία των πρόσθετων λόγων έφεσης κρίνεται με βάση το δίκαιο που ισχύει κατά τον χρόνο δημοσίευσης της της απόφασης⁹².

Κατ' άλλη γνώμη, το επιτρεπτό και η προθεσμία των πρόσθετων λόγων διέπονται από το δίκαιο που ισχύει κατά τον χρόνο άσκησής τους⁹³.

⁹² ΑΠ 1062/2004, ΕλλΔνη 2007.174.

⁹³ Μακρίδου, Πρόσθετοι λόγοι, σ. 18-19 μ.π.π. στη σημ. 41.

Το Ακυρωτικό, με αφορμή το διαχρονικό δίκαιο του ν. 4335/2015 τάχθηκε υπέρ της ερμηνευτικής εκδοχής ότι κρίσιμο είναι το δίκαιο του χρόνου άσκησης των πρόσθετων λόγων⁹⁴.

Ο διαχρονικού δικαίου κανόνας του άρθ. 126 § 4 εδ. α' ν. 5221/2025 φαίνεται να αποκλίνει από την ως άνω θέση, καθώς προβλέπει την εφαρμογή των νέων διατάξεων για τα ένδικα μέσα, στα ένδικα μέσα που κατατίθενται μετά την 1η.1.2026.

Υπό τη διατύπωση αυτή, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι κρίσιμος για την εφαρμογή των νέων διατάξεων είναι ο χρόνος κατάθεσης της κύριας έφεσης και όχι ο χρόνος κατάθεσης των πρόσθετων λόγων. Υιοθέτηση της ερμηνευτικής λύσης που επικρατούσε παλαιότερα, θα εμπεριείχε τον κίνδυνο αιφνιδιασμού των διαδίκων, αφού η μετάθεση της αφετηρίασης της προθεσμίας άσκησης των πρόσθετων λόγων στη λήξη της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, θα μπορούσε να καταστήσει απαγορευτική την άσκηση πρόσθετων λόγων⁹⁵. Οι πρόσθετοι λόγοι για έφεση που ασκήθηκε πριν την 1η.1.2026, θα ασκούνται με την προθεσμία που όριζε το προϊσχύσαν δίκαιο. Αντίστοιχα και ως προς την αντέφεση.

Στις ειδικές διαδικασίες προβλέπεται στο άρθρο 591 παρ.1 περ. ζ' ΚΠολΔ, ότι αντέφεση και πρόσθετοι λόγοι έφεσης ασκούνται με ποινή απαραδέκτου με δικόγραφο, που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου, στο οποίο απευθύνονται και επιδίδεται στον αντίδικο τουλάχιστον οκτώ (8) ημέρες πριν από τη συζήτηση, η οποία ορίζεται υποχρεωτικά κατά την ημερομηνία συζήτησης της κύριας υπόθεσης.

Στην εκούσια δικαιοδοσία, εφαρμόζεται το άρθρο 764 παρ. 1 ΚΠολΔ, το οποίο ορίζει ότι οι πρόσθετοι λόγοι και η αντέφεση ασκούνται με τις προτάσεις.

Αμφίβολη είναι η προθεσμία για την άσκηση πρόσθετων λόγων έφεσης στην περίπτωση των ασφαλιστικών μέτρων για την προστασία της νομής κατά το άρθρο 734 παρ.3 ΚΠολΔ. Υπό την μάλλον κρατούσα γνώμη⁹⁶, προκρίνεται η ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 764 παρ.1 και εν προκειμένω και πρέπει έτσι να γίνει δεκτό ότι εκφεύγουν του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 520 παρ. 2 ΚΠολΔ οι εφέσεις των ασφαλιστικών μέτρων νομής.

Τέλος, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 523 § 2 ΚΠολΔ δεν καταλαμβάνει τις ειδικές διαδικασίες (591 § 1 στ. ζ' νΚΠολΔ) και την εκούσια δικαιοδοσία (764 § 1

⁹⁴ ΑΠ 1252/2018, ΕλλΔνη 2018.1453.

⁹⁵ Γιαννόπουλος, Τα ένδικα μέσα υπό τον ν. 5221/2025, ΕλλΔνη 5/2025.1353.

⁹⁶ Βλ. Γιαννόπουλο, Τα ένδικα μέσα υπό τον ν. 5221/2025, υποσημ. 34 μ.π.π.

νΚΠολΔ). Ως προς τα ασφαλιστικά μέτρα επικρατεί η γνώμη ότι μετά τον ν. 4335/2015 εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρ. 591 § 1 στ. ζ΄ ΚΠολΔ, οπότε θα πρέπει να γίνει δεκτό πως εκφεύγουν και τα ασφαλιστικά νομής από το πεδίο εφαρμογής του άρθρ. 523 § 2 νΚΠολΔ.

Επερχόμενες τροποποιήσεις βάσει του σε εκκρεμότητα νομοσχεδίου

Άρθρο 19

Τρόπος άσκησης των ενδίκων μέσων και προσδιορισμός δικασίμου – Τροποποίηση άρθρου 495 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Στο άρθρο 495 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (π.δ. 503/1985, Α΄ 182), περί τρόπου άσκησης των ενδίκων μέσων, επέρχονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις: α) στο τέλος της παρ. 1 προστίθεται νέο εδάφιο, β) στην παρ. 2Α προστίθενται οι λέξεις «, ανεξαρτήτως της τηρούμενης διαδικασίας», γ) προστίθεται νέο δεύτερο εδάφιο, γ) στην παρ. 4 οι λέξεις «Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 9 του άρθρου 237» αντικαθίστανται από τις λέξεις «Το τρίτο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 237», δ) προστίθεται παρ. 7 και το άρθρο 495 διαμορφώνεται ως εξής:

«Άρθρο 495

Τρόπος άσκησης των ενδίκων μέσων

1. Τα ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης, της αναψηλάφησης και της αναίρεσης ασκούνται με δικόγραφο που κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου στο οποίο απευθύνεται το ένδικο μέσο. Προκειμένου για εφέσεις κατά αποφάσεων των πρωτοδικείων που εκδικάζονται στις μεταβατικές έδρες των εφετείων της περιφέρειάς τους, η κατάθεση γίνεται στις μεταβατικές έδρες. Για την κατάθεση συντάσσεται έκθεση στο βιβλίο που τηρείται σύμφωνα με το άρθρο 496, την οποία υπογράφει και αυτός που καταθέτει. Για τα ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης και της αναψηλάφησης προσδιορίζεται αμέσως δικάσιμος, σε απώτατο χρονικό διάστημα πέντε (5) μηνών από την κατάθεση του ενδίκου μέσου. Στο δικόγραφο που κατατίθεται σημειώνονται ο αριθμός της έκθεσης και η χρονολογία της και βεβαιώνονται με την υπογραφή εκείνου που συντάσσει την έκθεση. Η κατάθεση του δικογράφου μπορεί να γίνεται και με ηλεκτρονικά μέσα σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 119. Η έκθεση μπορεί να συντάσσεται και με ηλεκτρονικά μέσα σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 117. Το δεύτερο, τρίτο, πέμπτο, έκτο και έβδομο εδάφιο εφαρμόζονται αναλόγως και για τα δικόγραφα των πρόσθετων λόγων έφεσης,

αναψηλάφησης και αναίρεσης, καθώς και για το δικόγραφο της αντέφεσης, τα οποία προσδιορίζονται στη δικάσιμο του αντίστοιχου κύριου ένδικου μέσου.

2. Αμέσως μετά την κατάθεση του ενδίκου μέσου της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης και της αναψηλάφησης, ο γραμματέας, με βάση τη σημείωση στο δικόγραφο του ενδίκου μέσου της ημέρας και ώρας συζήτησής του, το εγγράφει στο πινάκιο του δικαστηρίου, όπου σημειώνει το όνομα και το επώνυμο των διαδίκων και των πληρεξουσίων τους.

2Α. Η προθεσμία για την κλήτευση των διαδίκων, ανεξαρτήτως της τηρούμενης διαδικασίας, για τα ένδικα μέσα της ανακοπής ερημοδικίας, της έφεσης και της αναψηλάφησης είναι τριάντα (30) ημέρες από την κατάθεση και απέχει τουλάχιστον τριάντα (30) ημέρες από τη συζήτηση και, αν ο διάδικος που καλείται ή κάποιος από τους ομοδίκους διαμένει στο εξωτερικό ή είναι άγνωστης διαμονής, εξήντα (60) ημέρες από την κατάθεση και ενενήντα (90) ημέρες από τη συζήτηση. Όπου απαιτείται κλήτευση για κάθε άλλη δικάσιμο, ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 228. Η προθεσμία για την κλήτευση των διαδίκων για το ένδικο μέσο της αναίρεσης είναι εξήντα (60) ημέρες πριν από τη συζήτηση, αν όλοι οι διάδικοι που καλούνται διαμένουν στην Ελλάδα και ενενήντα (90) ημέρες, αν κάποιος από τους διαδίκους διαμένει στο εξωτερικό ή η διαμονή του είναι άγνωστη. Κατά τα λοιπά, για τον προσδιορισμό δικασίμου ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 226.

Άρθρο 20 Νομοσχεδίου

Επίδοση πρόσθετων λόγων έφεσης – Τροποποίηση παρ. 2 άρθρου 520 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Στην παρ. 2 του άρθρου 520 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (π.δ. 503/1985, Α' 182), περί προσθέτων λόγων έφεσης, επέρχονται οι ακόλουθες τροποποιήσεις: α) προστίθενται οι λέξεις «, αν δεν ορίζεται άλλως,», β) οι λέξεις «επίδοσης του ενδίκου μέσου, προσδιορίζονται στην ίδια δικάσιμο και επιδίδονται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκησή τους» αντικαθίστανται από τις λέξεις «κλήτευσης του πρώτου εδαφίου της παρ. 2Α του άρθρου 495, προσδιορίζεται στην ίδια δικάσιμο και επιδίδεται μέσα στην ίδια προθεσμία» και η παρ. 2 διαμορφώνεται ως εξής:

«2. Πρόσθετοι λόγοι έφεσης ως προς τα κεφάλαια της απόφασης που έχουν προσβληθεί με την έφεση και εκείνα που αναγκαστικά συνεχονται με τα κεφάλαια αυτά ασκούνται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο, που, αν δεν ορίζεται άλλως, κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από τη λήξη της

προθεσμίας κλήτευσης του πρώτου εδαφίου της παρ. 2Α του άρθρου 495, προσδιορίζεται στην ίδια δικάσιμο και επιδίδεται μέσα στην ίδια προθεσμία.».

Άρθρο 21 Νομοσχεδίου

Άσκηση αντέφεσης – Τροποποίηση παρ. 2 άρθρου 523 Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
Στην παρ. 2 του άρθρου 523 του Κώδικα Πολιτικής προστίθενται οι λέξεις «, αν δεν ορίζεται άλλως,» και η παρ. 2 διαμορφώνεται ως εξής:

«2. Η αντέφεση ασκείται μόνο με ιδιαίτερο δικόγραφο, που, αν δεν ορίζεται άλλως, κατατίθεται στη γραμματεία του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας επίδοσης της έφεσης, προσδιορίζεται στην ίδια δικάσιμο με την έφεση και επιδίδεται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκησή της.».